

RECENZII

PETRU CARAMAN – UN MODEL ÎNCĂ VIU. Ion H. Ciubotaru, *Petru Caraman. Destinul cărturarului*, Ed. Universității „Al.I. Cuza”, Iași, 2008, 658 p.

Anul acesta a apărut la Iași, la Editura Universității „Al.I. Cuza”, o carte exemplară din mai multe puncte de vedere. Este vorba de monografia *Petru Caraman. Destinul cărturarului*, semnată de cunoscutul folclorist, etnolog și etnograf ieșean, profesorul Ion H. Ciubotaru. De ce ni s-a părut exemplară această carte? Pentru că, într-un context care acuză grăbit lipsa de modele, ea se vedește a fi imaginea vie a felului cum este perceput și preluat un model de către un discipol care știe să învețe și să-și transforme modelul în nobil impuls pentru devenirea proprie, o devenire ce păstrează valoarea pe care o admiră și o sporește prin devenirea proprie.

Monografia de față încununează un efort de decenii de recuperare a operei lui Petru Caraman, în cea mai mare parte rămasă în manuscris după dispariția savantului, în anul 1980. Cu deosebire, ea reface convingător o biografie model, în care se reflectă fidel tragedia prin care a trecut țara noastră în timpul celui de al doilea război mondial, „trădarea intelectualilor” după instalarea puterii comuniste și efectivă „rezistență prin cultură” a unei conștiințe pe care n-a putut-o devia de la demnitatea ei nici lașitatea celor care trebuiau să facă front comun împotriva îngenuncherii inteligenței de către o mediocritate agresivă, nici privarea ei de dreptul de a participa la dialogul științific pentru care era chemată. I.H. Ciubotaru s-a apropiat de toate aceste aspecte nu numai cu stima și cu iubirea necondiționată a discipolului, dar și cu respectul pentru adevăr, cu rigoarea și cu talentul unui cercetător care și-a probat valoarea prin numeroasele și valoroasele sale lucrări elaborate în domeniul pe care-l stăpânește suveran mentorul invocat. Aș aminti aici, mai întâi, că cercetătorul este unul dintre cei mai competenți, dacă nu cel mai competent îngrijitor de ediții și redactor al bogatei moșteniri științifice rămase în manuscris de la Petru Caraman. Între cărțile profesorului Caraman, editate, adnotate și comentate de acesta se înscriu volume masive, de prima importanță nu numai pentru știința noastră folclorică, etnologică și etnografică, dar și pentru cercetarea mondială în domeniu: *Descolindatul în orientul și sud-estul Europei. Studiu de folclor comparat*, 1997, 521 pp., *Studii de etnografie și folclor* (în colaborare cu Ovidiu Birlea), 1997, 468 pp., *Kochanowski – Dosoftei. Psaltirea în versuri. Influența lui Kochanowski asupra lui Dosoftei și considerații critico-axiologice*, 2005, 27 pp., *Vechiul cântec despre Ștefan Voievod și probleme lingvistico-etnografice aferente*, 2005, 378 pp. La acestea se adaugă o listă de studii caramaniene, pregătite pentru tipar și publicate în reviste de specialitate de I.H. Ciubotaru, între care *Blestemul ca expresie folclorică a unui complex afect negativ*, 2003, 66 pp., *Reflexul meșteșugurilor și al negoțului în folclor și în etnografie la romani*, 2005, 45 pp., *Porțile monumentale ale României. Considerații asupra genezei și semnificației lor*, 2006, 55 pp., sau *Romanitatea Basarabiei văzută de știința oficială sovietică*, 2007, 25 pp. etc.

Cine a avut acces la manuscrisele lui Petru Caraman știe că, pe lângă faptul că sunt fascinante pentru un ochi străin prin spectacolul de gândire și de metodă pe care îl oferă, acestea ridică în calea celui ce se încumetă să le pregătească pentru tipar dificultăți pe care, dacă nu ai o pregătire filologică, lingvistică, folclorică, istorică, literară, etnologică, etnografică, cu greu le poți surmonta. Să amintim doar că, reputat slavist și excelent cunoscător al limbilor clasice și al limbilor europene, cu tot cu dialectele lor, într-o singură lucrare ca aceea despre descolindat sau cu privire la cântecul vechi ucrainean despre Ștefan Voievod, savantul ieșean te confruntă cu texte în cel puțin zece limbi, în vîrsta lor veche și modernă și în dialectele lor. Situația, și o spunem în cunoștință de cauză, cere un efort uriaș din partea editorului care, format la o școală cu mult sub nivelul celei de care a beneficiat Petru Caraman, se simte aproape neputincios în fața

textului asupra căruia lucrează. Dacă e să ne referim fie și la acest prim nivel de dificultate, constatăm că I.H. Ciubotaru l-a depășit cu o voință, o tenacitate și cu un spirit de sacrificiu care-i fac cinste. Capabili de un astfel de efort sînt prea puțini cercetători de la noi, dornici să-și vadă cât mai curînd tipărite propriile lucrări, cu iluzia că acestea pot face abstracție de un moment esențial al științei românești, rămas nevalorificat nu din voința celui care, la modul absolut, a marcat-o decisiv. Gîndindu-mă la toate acestea, cred că știința românească datorează enorm unor gesturi ca acelea pe care le-a făcut I.H. Ciubotaru, ocupîndu-se ani la rînd de aducerea la lumina tiparului a unei opere esențiale pentru devenirea ei și pentru recunoașterea ei în lume. Căci, renunțînd la ani buni în care-și putea scrie propriile cercetări, I.H. Ciubotaru ne spune implicit, pe de o parte, că nu putem valora prea mult fără a ne însuși temeinic lecția celor mari din trecut, pe de altă parte, că nu studiile strict locale ne pot propulsa pe orbita marii științe, ci cercetările de cea mai largă respirație antropologică, culturală, comparativă și istorică, al căror model se află, printre altele, și în lada cu manuscrise rămase de la Petru Caraman.

Ne convinge de acest lucru și calitatea de cercetător a lui I.H. Ciubotaru însuși, ilustrată de o listă bogată de cărți, studii, articole, îngrijiri de ediții, din care spicuim: *Folclorul obiceiturilor familiale din Moldova (Marea trecere)*, 1986, 580 pp., *Ornamente populare tradiționale din Moldova (Cusături, țesături)*, în colaborare, vol.I-II, 1988, 420 pp., *Valea Șomuzului Mare. Monografie folclorică*, I-II, 1991, 843 pp., *Marea trecere. Repere etnologice în ceremonialul funebru din Moldova*, 1999, 330 pp., sau *Catolicii din Moldova. Universul culturii populare*, I, 1998, II, 2002, III, 2005. Ultima carte, o lucrare monumentală, însumînd o mie șapte sute de pagini, a fost distinsă, în 2007, la Palermo, cu cel mai important premiu internațional ce se acordă pentru lucrări de antropologie culturală, Premio Internazionale di Studi Demoetnoantropologici „G. Pitre – Salomone Marino”. În același an, Academia Română a răsplătit lucrarea respectivă cu premiul „Simeon Florea Marian”, celebrînd, alături de comunitatea științifică internațională, calitatea incontestabilă a unui cercetător ajuns la deplina expresie a unei deveniri și experiențe de cercetare ce face cinste maestrului său recunoscut, Petru Caraman.

Impresionanta monografie (657 pp.) dedicată savantului moldav, pare a însuma toate cuceririle de gîndire, de metodă și de stil ale lui I.H. Ciubotaru. Prezentîndu-ni-se ca o întreprindere de o mare complexitate ce împletește într-un tot armonios cercetarea istorică, biografică, teoretică și de text, această carte este percepută și ca expresie a unui sine ce-și înregistrează propria devenire în oglinda generoasă a maestrului, fără a agrea nici un moment postura familiarității sau a discursului encomiastic facil.

Primele două capitole, *I. Vlăstar de răzeși din Țara de Jos* (pp.18-46) și, respectiv, *II. Elev și student în capitala Moldovei* (pp.47-85) se instituie într-un vibrant „elogiu satului” și școlii românești din anii dintre cele două războaie mondiale. Bun povestitor și cunoscător la sursă al satului, autorul monografiei evocă inspirat satul românesc dintre cele două războaie ca pe un spațiu așezat temeinic în rosturile lui naturale și spirituale, relevîndu-i, în primul rînd, trăirile și aspirațiile ce-i conferă pecetea unui autentic aristocratism. Un spațiu care crede în sine și care cultivă cu demnitate convingerea, parcă demult dispărută de pe aceste meleaguri, că, dacă „ai carte, ai parte”. Cu această convingere și-au trimis răzeșii din ținuturile Moldovei de Jos băiatul – înzestrat elev și apoi student – în cele mai vestite școli ale Moldovei, ale căror istorie și stare, la momentul prezenței în ele a viitorului mare cărturar, sunt cercetate temeinic de I.H. Ciubotaru pe baza materialului de arhive. Postura de studios a lui Petru Caraman este urmărită și în capitolul al III-lea, *Între profesia de dascăl și aspirațiile științifice* (pp.85-151), care cuprinde pagini pilduitoare, pe de o parte, pentru șansa efectivă de formare pe care o avea un copil de țăran în România interbelică, pe de altă parte, pentru modul cum a știut să-și valorifice această șansă un tînăr înzestrat cu un curaj, o încredere în sine și o sete de cunoaștere ieșite din comun.

Doctoratul susținut de Petru Caraman la Cracovia, unul dintre cele mai prestigioase centre de cercetare filologică, folclorică, etnologică și etnografică a timpului, este surprins de I.H. Ciubotaru ca moment cu hotărâtoare virtuți formative, alături de șansa de a frecventa una dintre cele mai vechi și mai bogate biblioteci din lume și de a întreprinde îndelungi și fructuoase călătorii de studii în țările slave din estul, sud-vestul și vestul Europei în timpul stagiului de pregătire a doctoratului, precum și în perioada postdoctorală. E impresionantă hotărârea tânărului doctor, medaliat cu aur de universitatea care i-a conferit titlul, de a nu miza doar pe cariera didactică pe care i-o garanta pregătirea sa de atîția ani, ci și de a se consacra unui domeniu de cercetare prea timid abordat la noi, domeniu care, pentru a fi cercetat la nivelul cerut de tînărul aspirant, îi va solicita o dedicare totală și nu mai puțin eforturi financiare personale. Capitolele despre care tocmai am vorbit, dar și multe din capitolele următoare conțin date grăitoare privitoare la aceste aspecte care, pe de o parte, sunt nutrite de un patriotism conținut, autentic, pe de altă parte, tind să fie zădărnice de veșnica neglijență și lipsă de respect a statului român, mai ales a celui instalat după 1944, față de valoarea și de imaginea neamului nostru în lume. Dacă ești atent la ce i s-a întîmplat lui Petru Caraman ca Director al Institutului Român din Sofia, ca profesor la o mare universitate din țară, ca Director al Bibliotecii de limbi slave de la Universitatea din Iași, dar și ca cercetător de folclor, etnografie și etnologie, realizezi că, fără a exagera, I.H. Ciubotaru ne spune în monografia sa povestea de totdeauna a savantului român. Povestea este agrementată cu pagini de un tragism căruia cu greu îi poate face față o fire obișnuită fără a apela la tot felul de capitulări. Bine documentat și cu măsură, autorul cărții construiește imaginea eroică a Profesorului care, în timp ce colegii lui erau preocupați doar să-și pună la adăpost familia de dezastrele războiului, cu eforturi epuizante și cu un curaj lucid, salvează de la nimicire cîteva biblioteci din Iași și adună din Basarabia și Bucovina, devastate de bombardamente și de tot felul de privațiuni, cărțile necesare Seminarului de Slavistică din Iași pe care-l visează dotat la nivelul seminarelor din străinătate unde s-a specializat el însuși. Relatarea plină de detalii cutremurătoare a călătoriilor pe care le întreprinde Petru Caraman în plin război în căutarea cărții relevă nu numai statura monumentală a acestui om, dar și singurătatea lui în mijlocul unei lumi care, iubită atît de mult de cărturar, nu se simte nici măcar obligată să-l apere ca cetățean al ei de anchetele dure ale rușilor care cataloghează dragostea lui de carte drept jaf.

Citind despre toate acestea, te întrebî cînd a mai avut timp profesorul să scrie atît de multe și de originale lucrări a căror valoare, pe bună dreptate, îl îndeamnă pe I.H. Ciubotaru să considere că perioada 1930-1945 poate fi numită „epoca Petru Caraman” în etnologia și folcloristica românească (p.231). Și nu doar numărul și întinderea studiilor caramaniene definesc profilul acestei epoci, ci și concepția savantului asupra studierii folclorului, o concepție ce solicită abordarea, alături de „cultura sufletească a ruralilor noștri”, și a imensului cîmp al „culturii materiale care, la români, e, din nefericire, complet înțelenit”. Nu e doar exprimarea unei opinii ocazionale, ci preludiul unei profesii de credință care va sta la temelie întregii munci de cercetare a profesorului, dînd, peste timp, un răspuns subtil ironic celor care, și acum, cu condescendența mediocrității, îl cataloghează pe cărturar drept simplu etnograf: „nu-i cu nimic mai nobil a fi folclorist decît etnograf, a studia cîntecul și așa-zisa literatură populară, decît a studia plugul, grapa, carul, tipurile de case, de mori, uneltele sau chipul cum se prezintă anumite munci”. Că Petru Caraman a avut dreptate o dovedesc din plin studiile întreprinse mai tîrziu de autorul monografiei de față, precum și de alți cercetători care au aderat la ideea avansată de savant.

În 1945 a început „epurarea” la Universitatea din Iași, și aproape că nu te mai miri văzînd că profesorul Caraman e singurul care ripostează, expunîndu-se el însuși „vîntătorii de oameni” și fiind înlăturat de la Catedră în 1947, cînd încă nu împlinise cincizeci de ani.

Nedreptățit și umilit de nechemați cu aprecieri jignitoare în domenii în care el reprezenta excelența, profesorul nu conține să semnaleze oficial scăderea nivelului de predare și de pregătire a studenților de la secția de Limbi slave a Universității din Iași, situație pe care a găsit-o bine instalată și generația mea, atunci când a pășit pe porțile universității ieșene. Urmărind dramatica și zadarnica zbatere a savantului pentru păstrarea nivelului pe care el îl imprimase Secției de limbi slave, I.H. Ciubotaru reconstituie, cu talent și cu vervă, pe baza documentelor de arhivă, un segment important din istoria acestei secții, pentru care actuala Catedră de slavistică îi este profund recunoscătoare. Deși lovit crud în dorința lui de a fi alături de tinerii care au ales să studieze domeniul pe care-l stăpânește ca nimeni altul în România postbelică, neputind să-și mai publice lucrările în condițiile unei cenzuri deformante, urmărit de securitate, Petru Caraman încă mai crede că poate să-și recapete drepturile de profesor și că se va găsi „o comisie care s-alunge cu bici de foc pe zarafi din templul sacru al științei”. Capitolele al VII-lea, *Anii ostracizării*, și al VIII-lea, *Sub teroarea securității* (pp.257-425), oferă destule materiale revelatoare pentru ca cei care investighează crimele comunismului și care studiază felul cum acesta a vizat insistent fibra demnității umane, dar și cum, prin generozitate, demnitate, răbdare, încredere în valori, în dreptate și în sine, agresiunea respectivă a fost umilită la modul absolut prin propria-i existență, să-l considere pe Petru Caraman, așa cum propune I.H. Ciubotaru, „un exemplar de frunte din elita neamului românesc” (p.396). Capitolul al IX-lea, *Portret în filigran*, întregește această imagine tragică a profesorului și savantului care, într-un Memoriu din 1961 către Ministerul Învățământului și Culturii, pentru a o defini exact, folosește expresia „un proscris și un străin în țara mea”. Situația explică și destinul creației științifice a savantului pe care I.H. Ciubotaru îl urmărește cu rigoare, dar și cu o participare plină de sensibilitate, în capitolele al X-lea, *Soarta postumelor* (p.444-502), al XI-lea, *Virtuțile recenzentului* (p.503-525) și al XII-lea, *O operă pentru eternitate* (p.526-602). Dragostea și puterea de muncă a profesorului, demnitatea lui și, mai ales, sentimentul adânc al datoriei față de neam sunt identificate aici în relația cercetătorului cu studiile sale care au putut sau nu să ajungă la cititor, urmărite și ele de situația de „proscris” a autorului lor sau, și mai tragic, pierdute în perioada în care acesta era încredințat că trebuie să salveze de la pieire, în primul rând, câteva biblioteci din Iași și abia apoi propria ladă cu manuscrise. Acest amănunt impresionant, alături de altele, este motivul pentru care Catedrei de slavistică a Universității din Iași și bibliotecii ei li s-a dat, pentru înobilare și neuitare a unui moment ce le face cinste, numele savantului.

Această a doua parte a lucrării, cu un caracter mai accentuat interpretativ-analitic, relevă o altă față a eroismului profesorului, o profundă cunoaștere a operei caramaniene și a destinului ei editorial, precum și un mod de a o citi care face clare pentru cititor ideile și demersurile ei metodologice înnoitoare. Simți că I.H. Ciubotaru n-ar fi reușit să realizeze atât de cuprinzător și de aplicat aceste capitole, dacă n-ar fi trăit atîția ani în intimitatea manuscriselor savantului și dacă nu s-ar fi lăsat pătruns de sensul și de valoarea acestora în propriile cercetări de etnografie, etnologie și folclor.

Aflăm astfel, în pagini pilduitoare, cum, cu gândul la un viitor mai normal și cu nestinsă curiozitate științifică, profesorul, ajuns deja la o vîrstă înaintată, reia cercetări de teren pentru a rescrie fișe și studii pierdute sau revine asupra unor lucrări, pregătindu-le pentru o editare abia întrezărită. Și este vorba de studii de sute și, uneori, de mii de pagini care, de n-ar fi fost scrise de Petru Caraman, nu știm cine le-ar mai fi putut scrie, într-atît de srîns legate ni se par ele de generozitatea lui intelectuală nesecată, de erudiția lui fenomenală, de extraordinara lui putere de muncă, de flerul lui științific, precum și de roditoarea lui iubire de neam. Înregistrînd cu acribie soarta postumelor, I.H. Ciubotaru profită de catalogarea lor exactă privitoare la stadiul lor de pregătire pentru tipar, ca și de semnalarea separată a lucrărilor de slavistică, pentru a ne relata

povestea, grăitoare pentru identitatea dintre biografia umană și spirituală a maestrului său, invocînd unele lucrări, ca *Descolindatul în orientul și sud-estul Europei*, *Vechiul cîntec ucrainean despre Ștefan Voievod* sau *Porțile monumentale ale României și Imaginea mării în folclorul românesc*. Exigența și larga deschidere a cercetării lui Petru Caraman se întrevăd, cu specificul și amploarea lor, în întreaga monografie, dar ele devin tema centrală a capitolului al XI-lea. *Virtuțile recenzentului*, în care I.H. Ciubotaru expune cîteva considerații teoretice și metodologice caramaniene de cel mai viu interes. Aceste principii sunt generate de convingerea marelui folclorist și etnolog, din păcate, rămasă valabilă și astăzi, că trebuie denunțată „o metodă de lucru care, din nefericire, mai e utilizată la noi în diferite proporții, amenințînd a se transforma într-un fel de școală națională de superficialitate și parodie științifică”. Un mod de a combate această tendință spre superficialitate în știința națională era pentru savant recenzarea, pe sute de pagini uneori, a unor lucrări de referință apărute în Europa, precum și permanentul lui apel la pregătirea complexă (lingvistică, istorică, literară, antropologică, folcloristică, sociologică etc.) și la însușirea de către cei interesați de etnologie și de folclor, alături de limbile clasice, a principalelor limbi europene, dacă nu și a dialectelor lor. Exigențele de mai sus i-au asigurat Profesorului o formație științifică exemplară care l-a orientat spre teme majore ale patrimoniului etnocultural românesc și a garantat tratarea acestora cu cele mai moderne metode de studiu, folosind ca fundal revelator întreaga cultură din Estul și Sud-Estul Europei. Identificarea multiplelor teme în studiile semnate de Petru Caraman îi prilejuiește autorului monografiei alcătuirea unui adevărat ghid de probleme, structurat pe dominantele: *Sub semnul înnoirii anului* (pp.526-536), *Bagheta magică* (pp.535-559), *Universul cîntecelor bătrînești* (pp.560-578), *Reflexe ale sacralității* (pp.580-584), *Geneză și etnogeneză* (pp.585-590), *Pămînt și apă* (pp.591-802). Subliniind aria atît de largă a interesului științific a predecesorului său, I.H. Ciubotaru este atent și la noutatea de metodă a acestuia, risipind părerea grăbită a unor etnologi și folcloriști de la noi care văd în Petru Caraman doar un tradiționalist care n-ar putea trezi interesul tinerei generații de cercetători. Astfel, fără a supralicita sincronizarea perfectă a savantului român cu nivelul la care ajunsese cercetarea mondială în domeniile care îl interesau, monografia de față decelează în complexul de metode pe care îl solicită automat domeniul, semne ale profitului pe care l-a înregistrat cercetarea caramaninană prin apelul la etnografia comunicării și la etnografia textuală, la cercetarea funcțională și semantică, la geografia folclorică, la metoda structurală în estetică, lingvistică și folclor. Semnalînd toate aceste aspecte în text, dar și în corpul de Note și în extrem de bogata și atent sistematizata bibliografie atașată textului, monografia subliniază, nu de puține ori polemic, contribuția de substanță, teoretică și analitică, a marelui etnolog român în domeniile amintite mai sus. Reținem pentru viitorii cititori ai monografiei măcar una din aceste afirmații ale autorului ei, e drept, cu valoare axiomatică: „A căutat și a reușit să rezolve probleme esențiale pentru etnologia românească și cea europeană”. Demonstrînd această axiomă, I.H. Ciubotaru ne convinge că este el însuși la curent cu ceea ce s-a întîmplat și se întîmplă în știința pe care o profesează, impunînd o concluzie care se aplică întregii cărți: discipolul a asimilat organic lecția profesorului său, contribuind astfel nu numai la cunoașterea adevăratei staturi umane și științifice a acestuia, pe fundalul general și obiectiv zugrăvit al științei naționale, dar și la creșterea valorică a științei românești actuale. Dovada acestei contribuții este cartea de față, extrem de complexă ca problematică și ca stil. Ținînd perfect cumpăna între discursul științific și narativ, ea poate mulțumi atît cerințele de obiectivitate științifică și de rigoare, cît și așteptările unui cititor obișnuit, dornic să afle ceva despre viața unui om și despre modul cum, indiferent de condițiile exterioare, trebuie păstrată intactă demnitatea umană și credința în puterea omului de a crea și de a crede în triumful creației umane autentice. Că I.H. Ciubotaru face să triumfe acest

gînd e încă un semn că monografia pe care o semnează se poate impune ca expresie convingătoare a vitalității unui model pe care recenzia de față îl anunța în titlul ei.

Livia Cotorcea

Ion H. Ciubotaru, *Petru Caraman. Destinul cărturarului*, Editura Universității „A.I. Cuza”, Iași, 2008, 658 p.

Monografia profesorului Ciubotaru (ca și celelalte lucrări ale domniei sale, de altfel) are proporții monumentale, parcă pe potriva celui pe care îl omagiază astfel. Personalitatea Profesorului Petru Caraman, pe nedrept călcat în picioare în timpul regimului comunist, are parte astfel de o lucrare pe măsură în care sînt surprinse cu acribie multe din fațetele profesorului ieșean, prezentat în contextul mai larg al vremurilor pe care le-a trăit. Cu atît mai binevenită este lucrarea cu cît, în 2008, anul în care a apărut, s-au împlinit o sută de ani de la nașterea Profesorului.

Profesorul Ion H. Ciubotaru, legatarul moștenirii profesorului ieșean, care a avut cu aceasta o frumoasă relație de prietenie după ce i-a fost alături, în calitate de discipol, mai mulți ani, a reușit, de-a lungul mai multor ani de efort susținut, să obțină și să ne prezinte un portret cît mai complet al profesorului Caraman. De la primii ani de școală pînă la obținerea doctoratului, în Polonia, și la alegerea viitoarei sale specializări (una complexă, de altfel, dacă avem în vedere dubla formație a lui Petru Caraman, de slavist și etnolog) pînă la anii represiunii, se conturează o persoană extraordinară ale cărei contribuții, unele dintre ele fragmentare, nu încetează să surprindă și astăzi.

Precedată de un amplu cuvînt înainte, monografia este constituită din douăsprezece capitole care încearcă să epuizeze multe dintre întrebările pe care cunoscătorii operei lui Caraman și le pun uneori. Paginile consacrate familiei Profesorului și devenirii morale a acestuia se află în primele capitole, *Vlăstar de răzeși din Țara de Jos, Elev și student în capitala Moldovei, Întemeietor de familie*. Formației științifice i se consacră, așa cum era și firesc, cea mai mare parte din lucrare, și anume capitolele *Între profesia de dascăl și aspirațiile științifice, Director al Institutului Român din Sofia, În slujba Almei Mater, Portret în filigran, Soarta postumelor, Virtuțile recenzentului, O operă pentru eternitate*. În sfîrșit, o a treia parte o constituie prezentarea anilor în care Caraman a fost hărțuit de Securitate, prigoană cu sfîrșit fatal pentru entuziastul profesor. Toate aceste fapte, susținute de mărturiile ale contemporanilor menționați sau nu în volum, sînt cuprinse în capitolele *Anii ostracizării, Sub teroarea securității*. Foarte importantă este și bibliografia lucrărilor consacrate profesorului Caraman, din finalul lucrării, extrem de utilă pentru oricine dorește să vadă (dacă mai este cazul) impactul pe care l-a avut opera savantului ieșean asupra dezvoltării etnologiei, în primul rînd, mai apoi și a slavisticii. Binevenite sînt și ilustrațiile din final, care îl apropie și mai mult pe cititor de omul Caraman.

Așa cum spune chiar autorul în cuvîntul său înainte, este o mare cutezanță să te înhami la o asemenea sarcină. Ion H. Ciubotaru a făcut acest pas, a acceptat provocarea, mai ales că, prin

editările multora dintre postumele Profesorului, a intrat din ce în ce mai mult în laboratorul de creație al acestuia. La toate acestea se mai adaugă și sarcina morală, primită chiar de la Profesor, cu puțin înainte de moartea acestuia: „Era dorința lui, cu valoare testamentară, ca semnatarul acestor rînduri să se ocupe îndeaproape de valorificarea moștenirii științifice pe care o lăsa. Studiile rămase în manuscrise trebuia să vadă lumina tiparului fără nici o ingerință din partea editorilor...” (p.16). Profesorul Ciubotaru s-a ținut de cuvînt și a început operațiunea, extrem de anevoioasă, în care nu a fost sprijit de prea multe persoane, de a tipări multe dintre studiile rămase în manuscrise, în felul dorit de profesorul rămas vestit pentru acribia sa. Această lucrare vine astfel să completeze imaginea lui Petru Caraman, fiind un model remarcabil de monografie care atinge numeroase chestiuni problematice, greu de acoperit în mod normal de cei ce se încumetă la așa ceva.

Nu-mi rămîne, în final, decît să-l felicit pe domnul Ion H. Ciubotaru pentru rezultatul atît de remarcabil al muncii întreprinse și să-i doresc ca, și mai departe, să reușească să ne ofere lucrări de același calibru.

Antoaneta Olteanu

Marinela Doina Dorobanțu, *Anna Ahmatova – destinul poetic*, Editura Cermaprint, București, 2008, 264 p.

O lucrare care abordează creația și personalitatea unui poet de anvergura Annei Ahmatova reprezintă nu numai un act științific, ci și unul de cultură. Ahmatova a marcat întreaga poezie rusă a secolului al XX-lea, realizând o conexiune între literatura rusă clasică și cea modernă. Opera scriitoarei cuprinde mai multe compartimente literare: poezie, proză, memorialistică, critică literară, traduceri etc., dar, în ciuda reputației universale, a premiilor primite și a manifestărilor științifice dedicate creației sale, Anna Ahmatova nu a avut parte în România nici de traducerea integrală a versurilor, nici de un studiu asupra lor. Această lacună din rusistica românească este depășită prin lucrarea Marinelei Dorobanțu, originalitatea studiului constând în faptul că autoarea propune o abordare panoramică a fenomenului literar pe care se profilează, cu îndrăzneală, imaginea femeii-poet Anna Ahmatova.

În realizarea scopului propus, autoarea a folosit o bază teoretică semnificativă: opere literare, studii referitoare la contextul literar și la perioada puse în discuție, dar și la spațiul literar românesc, la criteriile modernismului și, în mod particular, la caracteristicile akmeismului și la concretizările sale în plan literar. Astfel, creația ahmatoviană este abordată din varii perspective hermeneutice. Adăugăm că, în afară de substanțiala muncă de cercetare, studiul se remarcă și printr-o doză de sensibilitate, fără de care poezia nu poate fi receptată în complexitatea ei.

Capitolul introductiv al lucrării configurează un cadru general pentru abordarea temei, aducând în prim-plan caracteristicile perioadei în care se manifestă faptele literare dezbătute ulterior. Autoarea alege în mod deliberat calea „poeziei feminine”, arătând că nu genul – masculin ori feminin – contează în literatură, ci originalitatea scriiturii, imaginația artistului și capacitatea sa creatoare. Anna Ahmatova s-a afirmat în literatură în contextul „Veacului de

argint”; pentru prima dată în literatura rusă o femeie își câștiga reputația poetică. Critica vremii a inclus-o în rândul „marilor poeți” încă de la debut; prin această recunoaștere, Ahmatova a contribuit la mișcarea de emancipare feminină din Rusia. „Le-am învățat pe femei să vorbească”, spunea poeta care, prin intermediul eroinelor sale, a reușit să creeze cea mai bogată tipologie feminină a epocii, devenind o emblemă a noii poezii și a femeii-poet în general. Aceeași problematică este urmărită de autoarea studiului și în spațiul cultural românesc, concluzia desprinsă fiind că și la noi atitudinea spiritului masculin față de vocația creatoare a femeii era, chiar și în primele decenii ale secolului al XX-lea, una de neîncredere. Ahmatova oferă, așadar, o nouă viziune asupra feminității, care infirmă acea reprezentare specifică antifeminismului tradițional, prezentă, de exemplu în tezele criticilor români E. Lovinescu, G. Călinescu sau G. Ibrăileanu: femeia, „specie de rangul doi”, lipsită de idealuri și de mari pasiuni, care nu se poate realiza decât în relație cu bărbatul.

Sintetizând ipostazele „poeziei feminine” de-a lungul timpului, dar și creația celor mai cunoscute autoare de poezie rusă și universală, autoarea opinează, pe bună dreptate, că poezia Annei Ahmatova se subscrie modernismului rus prin „predominarea subiectivității, a introspecției și a interiorizării”, accentuate de sensibilitatea feminină. Ahmatova este un mare poet, a cărui creație „prezintă un punct de vedere feminin, o viziune generalizată, în care nu vorbește nici despre sine însăși, nici despre o femeie anume, ci zugrăvește o femeie universală aflată în lumi particulare”, subliniază Marinela Doina Dorobanțu.

Viziunea personală a autoarei privind „profilul iubirii” în opera ahmatoviană, cu „toate nuanțele” și „fațetele pasiunii”, străbătut de stigmatul neîmplinirii, de frământările ce apropie versul ahmatovian de proza psihologică, se răsfrânge și asupra analizei particularităților stilistice.

Autoarea abordează și două poeme celebre, strâns legate de biografia poetei, *Recviem* și *Poemul fără erou*. Primul poem, drama unui timp concret, este litaniea unei „veșnice pomeniri” pentru jertfele lagărelor și închisorilor staliniste, un ciclu de poezii total diferite de cele scrise înainte, o „cădere în sine”, dar și un țipăt de durere și o depășire a granițelor lirismului în încercarea de a deveni un mod de supraviețuire. Al doilea este o încercare lirico-epică de a readuce în memorie o lume și un timp dispărute pentru totdeauna, dar și evocarea războiului dintr-o perspectivă apropiată poetei și cu atât mai dureroasă. Marinela Doina Dorobanțu surprinde foarte bine schimbările de registru ce se produc în aceste poeme (argumentațiile fiind realizate cu reușite analize de text) și subliniază că ele sunt mărturia faptului că poeta și-a asumat dreptul de a deveni – cum ea însăși spunea – „glasul tuturor”. Un aspect aparte reliefat în lucrare privește trăsăturile modernismului în *Poemul fără erou*: intertextualitatea, reminiscentele din literatura rusă și universală, absența cronologiei, carnavalescul, îmbinarea realului și a istoricului cu fantasticul, scrierea „în oglindă” și, nu în ultimul rând, fondul încifrat al acestei opere.

Merită remarcată și consistența *Notelor și comentariilor* aferente textului, care completează, exemplifică și precizează aserțiunile din text, demonstrând spectrul larg de informație culturală și literară și, implicit, probitatea științifică a autoarei Marinela Doina Dorobanțu.

Rod al unei munci sistematice, pline de pasiune și discernământ critic, volumul intitulat *Anna Ahmatova – destinul poetic* se adresează studenților de la specializarea limba și literatura rusă, doctoranzilor și specialiștilor în domeniul literaturii ruse, precum și tuturor celor interesați, fiind un studiu de pionierat în rusistica românească.

Camelia Dinu

Miloš Crnjanski – un regal editorial

Cunoscutul și reputatul critic literar Cornel Ungureanu se întreba, pe bună dreptate, la începutul anilor '90, de ce un scriitor de talia lui Miloš Crnjanski¹ nu este tradus mai mult în limba română². Iată însă că Editura Brumar din Timișoara, prin tălmăcirea excelentă a traducătorului Ioan Radin Peianov, poet și publicist de expresie sârbă, vine să îndrepte această inechitate, publicând în 2007, într-o ediție extrem de elegantă, de înaltă ținută grafică, în casetă broșată, trei volume: *Lirica Itakâi și alte poezii*, în ediție bilingvă, *Jurnal despre Čarnojević*, roman și *Stražilovo*, poem în ediție bilingvă, la care se adaugă cele două texte programatice, *Pentru versul liber* și *Explicație la Sumatra*. Volumul se încheie cu o postfață consistentă semnată de traducător. Volumul de poezii, romanul de debut, precum și cel mai reușit poem al său, *Stražilovo*³ constituie, din punct de vedere tematic și stilistic, un tot unitar care ilustrează consonanța expresionismului sârb cu cel european, făcând din Crnjanski un autentic scriitor european.

Viața sa trăită atât de intens, trecând prin două războaie mondiale și un exil îndelungat, cărțile pe care le-a scris și cele pe care le-a început ori a intenționat să le scrie vreodată au constituit parte componentă a unei experiențe inedite, realizate de puțini oameni cărora le-a aparținut și Miloš Crnjanski. Deși a dobândit cu multă trudă unul dintre cele mai înalte locuri din istoria literaturii moderne sârbe, trecând prin nenumărate încercări cu suișuri și coborâșuri inerente, Miloš Crnjanski a fost și singurul european autentic al literaturii sârbe nu numai prin opera sa, ci și prin destinul său, comun atâtor artiști europeni din a doua jumătate a secolului al XX-lea.

S-a deosebit de contemporanii săi scriitori, Ivo Andrić și Miroslav Krleža, și prin faptul că a primit în timpul vieții doar patru distincții literare și una postmortem. E vorba de premiul Academiei Regale Sârbe pentru romanul *Ceobe/ Migrații*, 1930, apoi de premiul Uniunii Scriitorilor din Serbia pentru *Opera omnia* în 1971, premiul revistei „NIN” pentru romanul anului *Роман о Лондону/ Romanul Londrei*, 1972, iar, în 1973, același roman primește premiul Bibliotecii Naționale din Serbia. După unsprezece ani de la moartea sa, în urma traducerii în limba franceză a romanului *Ceobe/ Migrații*, cartea este premiată drept cel mai bun roman străin al anului 1988.

Deși Miloš Crnjanski n-a devenit academician, asemenea multor confrați ai săi, opera sa a confirmat în timp valoarea și originalitatea expresiei sale creatoare. De la poezia *Sumatra*, trecând prin *Код Хиперборејаца/ La Hiperboreazi* și până la poemul *Ламент над Београдом/*

---

¹ Miloš Crnjanski (1893-1977), poet, romancier, eseist, diplomat, reprezentant de marcă al expresionismului sârb, unul dintre cei mai importanți scriitori sârbi ai secolului al XX-lea.

² Prima traducere, un roman de dragoste, *O picătură de sânge spaniol* i se datorează Lydiei Tocariu, Ed. Univers, 1983. Urmează apoi romanul istoric *Migrațiile* în tălmăcirea lui Dușan Baiki și Octaviei Nedelcu, Ed. de Vest, 1993, iar versiunea românească a *Romanului Londrei* datează din 2002, Ed. Paralela 45, în tălmăcirea Marianeii Ștefănescu.

³ După publicarea acestuia, Crnjanski mai scrie două mari poeme, *Serbia*, în 1926, și *Lament nad Beogradom/ Deplângerea Belgradului*, în 1926.

Deplângerea Belgradului, Miloš Crnjanski a străbătut un drum lung de căutări și peregrinări, până la a se regăsi, căci puțini scriitori pot afirma cu seninătate: „De fapt, tot ceea ce am scris las să se mai citească o vreme, pentru ca mai târziu să fie încredințat, cum spunea Camăes, vântului”.

Poet de vocație, Crnjanski n-a scris un număr mare de poezii (vreo 60 în total), în volumul tradus regăsindu-se 33 dintre cele mai reușite, selectate de traducător. Talent de excepție, elegiac, senzual, melodic, liric cu precădere, urmașul modern al creatorului poeziei lirice sârbe, Branko Radičević, Crnjanski se delimitează de la bun început, de parnasianism și simbolism, înlăturând toate elementele unei lirici naționale, angajate, impuse poeziei „de oameni fără sensibilitate pentru artă”. Lirica sa timpurie este expresia deziluziei, a cinismului, a durerii unui Ulise al zilelor noastre, întors dezamăgit din război.

Conștiința literară sârbească începe să ia act de expresionism în aceeași perioadă, după primul război mondial. Simbolismul, în poezia sârbă, și impresionismul, în pictură, abia izbutiseră să-și croiască drum. Critica literară nu a descifrat încă numeroasele dileme privind tipologia și periodizarea literaturii sârbe a secolului al XX-lea, mai ales în denumirea segmentului poetic din prima jumătate a deceniului al treilea. În studiile de critică literară clasice figurează noțiuni ca „modernism”, „literatura modernistă”, „noua poezie” ș.a., pe când în cele recente toate experimentele creatoare de la începutul anilor douăzeci figurează termenul de „expresionism”. Ca și în cazul romantismului, expresionismul conduce la o fuziune a genurilor literare, la crearea unor genuri hibride, la identificarea poeziei cu proza. Expresionistii sârbi se manifestă cu predilecție în formele literare de graniță, în versul liber și proza poetică. Mișcarea expresionistă sârbă, în întregul ei, începând cu apariția revistei literare „Dan” (Ziua), în 1919 și până în 1924, odată cu publicarea „Almanahului” lui Branko Radičević, nu a fost o mișcare formalistă, ci de conținut. Tinerii poeți sârbi negau tot ceea ce amintea de poezia antebelică: logică, sens, claritate. Dorința lor era de a elibera cuvintele de sensul lor propriu și de a le atribui unul ireal prin conexiuni inedite.

Poet cu un temperament vulcanic, Miloš Crnjanski a demolat cu mult curaj valorile literare perimate, adânc înrădăcinate însă în conștiința societății de atunci, insuflând un spirit novator și proaspăt, o percepție tinerească a vieții și lumii în literatura sârbă. În același timp s-a răzvrătit împotriva falsului patriotism, a elocvenței afectate, conveționalismului și academismului, canonizării formelor și principiilor literare. A reușit astfel să creeze o operă originală în care abundă sentimente și idei noi, să construiască o nouă viziune etică asupra lumii, o nouă poezică bazată pe valorile perene ale tradiției, în sinteză cu noi motive cosmice, sumatraistice și eterice.

Printr-o cunoaștere temeinică a tradiției literare, dar și a liricii contemporane și a versificației acesteia, Crnjanski a adus o contribuție esențială în crearea teoriei versului liber, a raportului acestuia cu rima, ritmul, compoziția versului, orchestrația, intonația și limbajul poetic, reeditând o metrică nouă din împletirea tradiției cu inovația. Este salutară în acest sens, opțiunea lui Ioan Radin Peianov de a traduce și cele două manifeste literare.

Apariția volumului *Лупка Итаке/ Lirica Itacâi* în 1919 a reprezentat o proiecție fidelă a stărilor sufletești ale poetului de cinism caustic, adâncă resemnare și dezamăgire metafizică. Poeziile din acest volum reprezintă un exemplu edificator al unui poet care, într-un moment de deznădejde din viața sa, se dezice de propria sa istorie națională, tradiție, mitologie, simboluri, creând o poezie de o prospețime aparte. Astăzi această poezie este în același timp și expresia unui spirit novator, de metamorfozare a lumii.

Sumatraismul este o problemă fundamentală a creației poetice a lui Miloš Crnjanski, aparținând mișcărilor moderniste de la începutul deceniului al treilea al secolului al XX-lea. Ca

atitudine poetică, emoțională, filozofică, chiar Crnjanski a oferit explicația acestei noțiuni în manifestul său poetic *Објашњење „Суматре”/ Explicație la „Sumatra”* („Српски књижевни гласник”, 1 octombrie 1920). În acest text-crez poetic autorul scoate în evidență faptul că poezia lirică presupune noi sentimente, neliniști, metamorfoze în formă, gândire, vers. Trăirile extatice ale descoperirii cosmosului, expresiile spirituale ale gândurilor își caută corespondențe în exprimare. Metrica devine personală, ca o melodie. Versul și limba nu mai sunt tipare și materiale de creație ale poeziei, ci expresia emoției, esența lucrurilor, a creației însăși. În ultimă instanță manifestul poetic legitimează valoarea deja proclamatei subiectivității, a realității visului și a transformării realului. Este evident faptul că între cele două modalități de expresie, *Explicație la „Sumatra”* și poezia *Sumatra*, una cu caracter teoretic, cu valoare programatică a unei doctrine moderniste, și cealaltă cu caracter liric, cu valoare poetică de evocare și expresie sumatraistă, se recunosc unele influențe. E vorba de influența futuriștilor ruși, a decadenților și a filozofiei bergsoniene.

Dar, pe lângă unele trăsături comune expresionismului în general, de revoltă contra unor moduri de viață burgheze, de tendințe către eliberarea limbii de canoanele pragmatismului, de o concepție cu totul nouă în domeniul expresiei, al limbajului și ritmului, al imaginilor poetice surprinzătoare existau și diferențe și elemente originale. Sumatraismul este un exemplu autentic de metamorfoză a unui proces istorico-literar, o modalitate originală de transformare subiectivă a unor structuri stilistice și spirituale. Esența acestei poetici, existentă de-a lungul întregii sale creații literare, poezie ori proză, constă în descoperirea necunoscutului în dimensiunile sale universale cu ajutorul unor asociații generale, a unei analogii universale.

Doar un poet se poate hazarda să tâlmăcească un alt poet, iar de această misiune s-a achitat remarcabil traducătorul Ioan Radin Peianov.

Romanul lui Miloš Crnjanski, *Jurnal despre Čarnojević* (1921) este fără îndoială o capodoperă a literaturii sârbe, ce mai bine de nouăzeci de ani își confirmă valoarea literară, deslușindu-ne în timp nenumărate aspecte ce așteaptă a fi tâlmăcite. Despre acest roman de numai 122 de pagini s-au scris atâtea texte critice, încât s-ar fi publicat câteva culegeri voluminoase. *Jurnal despre Čarnojević* a atins performanța de a fi etichetat când roman istoric, de război, psihologic, de dragoste, ori sentimental. *Jurnal despre Čarnojević* este un „poem” al destinului individului și al colectivității umane, o dramă a fenomenului vieții. Dar acest text literar nu este, ca gen literar, nici nuvelă, nici roman propriu-zis, nici poem, nici monodramă, ci toate acestea la un loc. Însuși Crnjanski a denumit acest text liric drept roman, chiar dacă astăzi critica contestă acest lucru. Suntem însă de acord cu părerea că modernismul acestuia este tributariu, într-o anumită măsură, lui Charles Baudelaire. Este, în esență, un roman de confesiune, de aici explicația cuvântului „jurnal”.

Jurnal despre Čarnojević este un roman antirăzboinic, chiar antipatriotic, un text din tinerețea autorului ce se vrea total. În locul unei bogății de forme, energii, armonii de înțelesuri și absurdități a rezultat un paralelism a două planuri. Pe de o parte o existență primitivă și pe de altă parte, sentimente pure ale unui tânăr vizavi de această situație dezagustătoare. Acest personaj vrea să se decică de tot acest absurd. Chiar și înălțătoarele sentimente patriotice profund ancorate în tradiție se transformă în nebunia tragicomică a războiului. Totul e fals, artificial, grotesc. Singurul lucru pur, de o frumusețe stranie este doar natura. Între el și natură există un raport de simpatie, în sensul etimologic al termenului, acela de a pătimi împreună.

Romanul expresionismului sârb a reușit să se identifice atât cu tradiția romanului liric european, cât și cu tendințele avangardiste ale vremii, de experimentare a formei românești prin subiectivizare, metaforizare, anularea cauzalității narațiunii, introducerea principiului repetiției și al variației. Este interesant însă faptul că expresionismul în proză a însemnat doar un experiment

de transformare stilistică, cu caracter episodic, găsindu-și concretețea mai mult în poezie și dramă. Cu toate acestea, contactul cu expresionismul german a fost mai mult decât de bun augur, dovadă fiind câteva romane care prin valoarea lor reprezintă adevărate repere în literatura sârbă.

Proza lui Miloš Crnjanski captează atenția cititorului nu numai printr-o tematică interesantă, emoții intensive și imagini impresionante, ci și printr-o structură originală a frazei, transpusă admirabil de traducător.

După manifestul poetic *Sumatra* (Fiesole, 1921), care a prevestit metamorfoza poeziei lui Miloš Crnjanski, poemul *Stražilovo* a reprezentat cea mai bună și mai completă creație lirică a tânărului poet. Titlul *Stražilovo* include legătura lui Crnjanski cu romantismul sârb, cu Branko Radičević de care se leagă motivul despărțirii, al morții timpurii și al rătăcirilor. Poemul subliniază și conține toate valorile operei sale de până atunci, fiind într-un anume mod o sinteză a creației sale poetice. Motivele efemerului, al morții și durerii, al purificării, identificării, al obsesiei sumatraiste, al regăsirii ținutului natal își găsesc semnificații mai profunde în acest poem. Se continuă metamorfoza deja începută care se va confirma în înțelesuri noi și moderne. Poemul *Stražilovo* este conștiința poetului care urmărește toate neliniștile interioare, metamorfozându-le în imagini și acorduri poetice cum n-a mai cunoscut poezia sârbă până atunci.

Miloš Crnjanski a făcut parte dintre rarii peregrini și creatori cum a fost Rimbaud, în stare să tacă de timpuriu și să rămână în același timp unul dintre cei mai mari poeți ai epocii moderne, ori cum a fost James Joyce cu o operă de excepție, dar solitară.

Miloš Crnjanski este una dintre cele mai remarcabile personalități creatoare ale literaturii sârbe din acest secol și în același timp unul dintre cei mai de seamă virtuozii ai limbii literare sârbe. Prin opera și personalitatea sa s-a identificat cu destinul poporului său, devenind încă din timpul vieții un clasic modern. Acesta a perceput expresia literară ca o aspirație de a recrea viața din propria-i viață.

Personalitate marcantă a literaturii sârbe, Miloš Crnjanski este scriitorul a cărui viață și operă literară s-au identificat cu toate angoasele și metamorfozele vremurilor pe care le-a trăit.

Octavia Nedelcu

Antoni Moisei, *Магія і мантіка у народному календарі східнороманьського населення Буковини*, Cernăuți, „Druk Art”, 2008, 320 p. + ilustrații

Cartea lui Antoni Moisei, conferențiar dr. la Universitatea „Iuri Fedkovič” din Cernăuți, reprezintă, așa cum, de altfel, se vede și din simpla răsfoire a lucrării, rodul a mulți ani de cercetare minuțioasă de teren în așezările românești bucovinene, din Ucraina și din România. Domeniul de cercetare ales este unul extrem de interesant și, în pofida interdicțiilor autorităților comuniste referitoare la manifestările de cultură populară națională sau ortodoxă, numeroase credințe, practici magice, în cea mai mare parte a lor, cu caracter oracular, de propițiere, apotropaic s-au păstrat pînă în zilele noastre.

Antoni Moisei a reușit să ofere o imagine cît mai completă a fenomenului magic și calendaristic contemporan, radiografiind cu scrupulozitate un număr impresionant de sate, o mică

parte a materialului adunat pe teren fiind sintetizată aici (din câte am înțeles în urma discuțiilor cu autorul, practicile magice care însoțesc sărbătorile populare de toamnă-iarnă vor fi analizate într-un alt volum, aflat acum în pregătire). Au fost cercetate în total 240 de sate cu populație majoritar românească, dar și cu populație mixtă, din Ucraina, dar și așezări din România, din regiunile de graniță sau din Bucovina istorică, în perioada 1997-2007, din dorința de a oferi o imagine cât mai completă a practicilor studiate.

Latura aplicativă, practică, este dublată însă și de o foarte bună susținere științifică, autorul folosind și indicând cu asiduitate toate materialele tipărite, începând cu secolul al XIX-lea, în spațiul românesc sau ruso-ucrainean, care se referă la magie și sărbători calendaristice în general, accentul deosebit punându-se pe studiile consacrate spațiului etnofolcloric bucovinean. Capitolul introductiv este consacrat, de altfel, acestor surse istorice, care se referă atât la aspectele folclorice, sincronice propriu-zise, dar și la diacronie. Autorul folosește, pentru prima dată în lucrări ucrainene din domeniu, numeroase materiale de arhivă din fonduri românești sau ucrainene, fapt ce îl ajută la conturarea unui mai bun tablou diacronic al riturilor analizate. Nu în ultimul rând trebuie remarcată strădania deosebită a autorului de a folosi exhaustiv toate materialele de specialitate nu numai din Rusia și Ucraina, ci și din România, mergând pînă la ultimele cercetări din domeniu (în multe cazuri, autorul chiar i-a contactat personal pe specialiștii români, pentru a intra într-un fructuos dialog, din dorința de a lămuri aspecte „fierbinți” apărute în timpul cercetării).

Corpul central al volumului este dat de cele două capitole de analiză, primul consacrat riturilor magice în calendarul agricol, iar cel de-al doilea, practicilor oraculare. Fiindcă e vorba, așa cum am spus, de un accent deosebit pus pe anotimpul cald, riturile magice studiate aici, așa cum se regăsesc în calendarul agricol, sînt, în principal, cele pluviale. Numeroase pagini sînt alocate astfel caloianului, paparudelor și solomonarilor-grindinarilor, care sînt analizați în foarte mare detaliu. Deosebit de important este și ultimul subcapitol al secțiunii consacrate acestor rituri, în care este analizată și evoluția lor diacronică, modul în care acestea se transformă în contemporaneitate sau mai păstrează și cît anume din elementele magice sau spectaculare tradiționale. Putem considera că, la acest aspect, dar și la cel al practicilor oraculare performate de fete pentru aflarea ursitului, lucrarea domnului Moisei este unică în peisajul etnologic românesc, din interiorul țării sau din afara lui, atât prin bogăția materialului de arhivă, cît și prin interpretările propuse.

Unul din marile merite ale lucrării, care este o influență pozitivă a școlii științifice ruso-ucrainene, îl constituie prezența hărților sinoptice, pentru ambele domenii studiate, în care, la modul profesionist, sînt prezentate, pentru obiceiurile și riturile importante, satele în care se mai performează încă ceremonialuri. În aceeași linie trebuie remarcată și redactarea la un înalt nivel academic, care conferă, o dată în plus, o valoare deosebită acestui studiu analitic. De asemenea, pentru că autorul se află într-o zonă etnofolclorică de contact, era și firesc ca în lucrare să fie prezente la tot pasul comparații cu riturile celorlalte etnii din zonă sau chiar studii comparative de sinteză – de exemplu, despre Sînziene și Ivan Kupala, respectiv despre practicile magice oraculare la populația românească și ucraineană din Bucovina.

Dacă e să ne exprimăm un regret, este doar acela că lucrarea este publicată în limba ucraineană, astfel inaccesibilă specialiștilor români, și ei deosebit de interesați nu numai de latura cartografierii, ci și de aceea a sintezei profunde, comparative a practicilor magice din această regiune aleasă spre analiză.

Antoaneta Olteanu

František Emmert, *Rok 1968 v Československu*. Praga, ed. Vyšehrad

În anul 2008, când scriu aceste rânduri, s-au împlinit patruzeci de ani de la invadarea Cehoslovaciei. S-a întâmplat ca, în acele zile de final de iulie și de august 2008, să fiu la Brno, la studii. Este lesne de înțeles că am urmărit cu atenție lungile discuții, interviuri, comentarii despre acele evenimente de acum patruzeci de ani și mai bine.

Autorul volumului ce-l doresc aici prezentat face parte din generația care, *de facto*, nu a fost martora acelor evenimente, fiind născut în 1974, deci opt ani după aceea. Este de presupus că, pentru autor, evenimentele au altă conotație, analiza este mai lucidă, neafectată – poate – de martorii oculari.

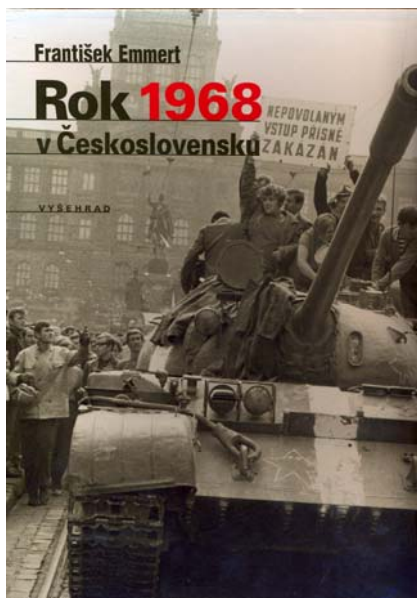
Volumul este remarcabil prin concepție. Fotografiile, din belșug, sunt clar și larg comentate, se face o analiză de amănunt a contextului social și politic, pentru ca acele evenimente să fie înțelese și de noua generație, pentru care acel an este, evident, un simplu capitol al zbuciumatei istorii a secolului 20. În termeni fatidici, cehii au o repulsie față de anii care conțin cifra 8, 1938, 1968 și... 2008, anul când, în urma alegerilor, revin la putere, în procente semnificative, comuniștii și naționaliștii. Istoria se repetă similar, dar nu este niciodată identică.

Volumul prezintă, așadar, contextul politic din anii '60 (războiul din Vietnam, anul 1967, anul 1968 în Răsărit și în Apus), schimbările din ianuarie (mișcările din culisele Partidului Comunist din Cehoslovacia), grupul reformatorilor („grupul Dubček”), serviciile secrete și cazul Šejna, „Programul de acțiune” (Akční program), desființarea cenzurii (lucru extraordinar pentru acele vremuri, cu unele teme tabu cum ar fi privatizarea, restituirea proprietății ori retragerea din Pactul de la Varșovia), inițiativele necomuniștilor, presiunea internațională (a intervenției și a non-intervenției), reuniunea de la Čierna nad Tisou, autorii „chemării” (cei care au solicitat intervenția armată), ziua de 21 august 1968 și zilele următoare, capitularea.

O lucrare excepțională. Nu a fost și nu va fi un consens privind sensul acelor evenimente. Dezbaterile din vara anului 2008, la care am asistat la fața locului, au scos la iveală diverse păreri, diverse interpretări. Autorul acestui album fotografic și de analiză istorică nu poate face excepție. Esențial este că a pus la dispoziția cititorului de azi, mai ales a celui tânăr, documente și analize cu care își poate face singur o părere despre acele evenimente. Nu trebuie uitat că tinerii din Cehia și din Slovacia de azi nu numai că nu au fost martorii acelor evenimente, dar mulți nu au fost nici martorii Revoluției de Catifea. Pentru ei, și anul 1968 și anul 1989 sunt pură istorie, fără sentimentalisme, fără analize pasionale. Poate această generație este mai în măsură să analizeze și să înțeleagă istoria zbuciumată a secolului 20, sine ira et studio. Nu este o garanție că va fi așa, dar cartea-album este o provocare în acest sens.

Sorin Paliga

4551/44

Přísně tajně

P r e k l a d

Polské sjednocená dělnická strana - ústřední výbor

Předsednictvu ústředního výboru
Komunistické strany Československa
v P r a z e

Draží soudruzi!

Naše strana se obrací na vás v duchu přátelství a bratrství, vedena starostí o naše společné věci a společné státní a národní zájmy. Síla a bezpečnost socialistického Československa byly a zůstanou co nejtěsněji spojeny se silou a bezpečností socialistického Polska. Už nás tomu smutné, historické zkušenosti.

Oč osvobození našich zemí a od nastolení moci pracujících nás upevňovaly obě naše země vzájemné vztahy přátelství, spojení v široké spolupráci.

Spojení mezi Československou socialistickou republikou a lidovým Polskem je významným činitelem obrany našich národů před nebezpečím ze strany revanšistické politiky západoněmeckého imperialismu. Zárukou bezpečnosti našich zemí je naše ověřené spojení se Sovětským svazem a Varšavské smlouvy. Konstatujeme se znepokojením, že rozvoj vnitřní situace v Československu v posledních měsících, který podřívá vedoucí dílu strany, a tím také základy socialistického zřízení, ohrožuje základy našich spojeneckých svazků a jednoty bratrských zemí, otevírá pole pro neomezenou činnost sil, které jsou nepřátelské socialismu.

Během setkání vedoucích činitelů Komunistické strany Československa a Polské sjednocené dělnické strany, jakož i během

ПРИКАЗ №2

Военного коменданта г. Праги и Среднечешской области

22 августа 1968 года. г. Прага.

21 августа 1968 года выстрелом из-за угла в г. Праге убит на боевом посту сержант Советской Армии Красий Александр. В этот же вечер ранено еще несколько советских воинов.

Советская Армия, как и другие армии стран социалистического лагеря, пребывает на территории ЧССР в интересах защиты власти трудящихся против контрреволюции.

Сержант Красий в этих интересах честно выполнял свой интернациональный долг, как солдат — друг трудового народа Чехословакии.

Я обращаюсь к органам власти г. Праги с требованием принять меры, исключающие подобные враждебные проявления, строго наказать бандитов-террористов и не вынуждать нас к нежелательным ответным мерам.

Военный комендант г. Праги и Среднечешской области
Гвардии генерал-лейтенант
И. ВЕЛИЧКО.

Antoaneta Olteanu, *Zile și demoni. Calendar și mitologie populară bulgară*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2008, 246 p.

Cartea semnată de Antoaneta Olteanu se citește cu aceeași plăcere și desfătare intelectuală cu care se citesc legendele și miturile Olimpului ori ale Egiptului antic. Autoarea este una dintre cele mai distinse și fin cunoscătoare a mitologiei, credințelor, mentalităților, stereotipurilor și psihofixațiilor ce caracterizează comunitățile umane dintr-un spațiu de cultură și civilizație — Balcanii — perceput de cele mai multe ori eronat și interpretat prin “ochelarii” interesului politic. Poate nu întâmplător cuvântul *balcanic* și derivatele sale au pentru mulți contemporani conotații negative. Câți dintre români acceptă ușor ideea că sunt balcanici? Antoaneta Olteanu, prin volumul pus cu generozitate la dispoziția atât a specialiștilor, dar și a cititorului interesat de tradiții și de folclor, ne atrage atenția, prin modul cum a construit narațiunea, că ne putem și noi, românii, ușor regăsi în acest areal de istorie, cultură și civilizație. Folclorul conservă, cu mijloace specifice de expresie, elemente mitice și rituale dintr-un spațiu istoric care, pentru perioade de câteva secole, din evul mediu timpuriu, au fost comune românilor și bulgarilor. Așa cum apar în lucrarea elaborată de Antoaneta Olteanu, acestea nu sunt însă simple relice mitice, supraviețuiri inerte ale unor timpuri îndepărtate, ci elemente vii, funcționale. „Bulgarii, menționează autoarea, în cuvântul înainte, se pot mândri și astăzi cu statutul unei tradiții populare încă vii”. Religia populară le valorifică în continuare, integrându-le într-un sistem coerent, deși unele semnificații s-au pierdut, s-au schimbat, s-au atenuat.

Folclorul religios, pe de o parte, dar și elemente de practici apotropaice și de propițiere servesc la reconstituirea diverselor aspecte ale civilizației medievale bulgare azi dispărute, prin aceste elemente moștenite care sunt însă și elemente actuale de viață și gândire mitică în unele sate bulgărești. Comunitățile tradiționale „folosesc” mitologia, folclorul nu pentru că sunt moșteniri ale unei tradiții pe care ei o „prețuiesc” și, din acest motiv, o conștientizează, ci pentru că acestea țin de universul lor mitic, de gândirea lor mitică actuală. Elementele acestui univers s-au transmis din generație în generație, dar există și azi pentru că încă mai au o semnificație reală, pentru că mai există oameni care le acordă semnificație religioasă. Moștenirile din tradiția mitică actuală trebuie înțelese ținând seama de faptul că trecutul trăiește în prezent. De aceea problema căutării în mit și în tradiție a supraviețuirii unor practici de propițiere și apotropaice este pentru autoare de interes pentru a înțelege lumea satului de astăzi.

Arhitectura ideatică a lucrării dezvăluie și viziunea autoarei asupra legăturii dintre istorie și omul contemporan. Omul este rezultatul tradiției, dar tradiția este mereu produsă de om într-o evoluție circulară. Folclorul și mitologia par un conglomerat de tradiții, fragmente ale diverselor concepții legate de viață care s-au succedat în istorie. Acest ansamblu complicat suferă însă permanente înnoiri, iar fragmentele vechilor concepții se adaptează în interiorul unei noi concepții de viață care se sprijină pe un nou mod de gândire mitică, alimentat însă de mitologia anterioară. Știința antropologică susține această concluzie prin ideea potrivit căreia capacitățile umane de învățare sunt determinate filogenetic și cultural.

Lucrarea *Zile și demoni. Calendar și mitologie populară bulgară* prezintă, pentru fiecare dintre sărbătorile religioase, o serie de personaje cu rezonanță în mitologie, dar și în practica socială a comunităților, mai ales a celor din mediul rural. Avem o radiografie construită în tehnică cinematografică a vieții cultural spirituale din Bulgaria atemporală. În ciuda varietății lor, personajele mitologice prezentate de Antoaneta Olteanu pe seama unei serii de texte de tipul „povestirilor despre întâlnirile cu supranaturalul” camuflează interesul comunităților rurale pentru câteva probleme vitale: relațiile omului cu spațiul și timpul; desfășurarea muncilor tradiționale, feminine și masculine, sexualitatea și moartea. Este, de fapt, un tablou sintetic menit să dezvolte rațiunile de a fi ale tuturor acestor personaje. Controlori, mai degrabă, decât demoni în adevăratul sens al cuvântului, aceste personaje veghează asupra respectării unei întregi serii de norme: pe unde călătorești; unde vânezi; unde faci popas peste noapte; când lucrezi și ce anume; când trebuie să te abții de la muncă și de ce; când trebuie să sărbătorești și pe ce considerente; ce și când mănânci; cum te porți într-o relație erotică; de cine te îndrăgostești; cu cine se poate face dragoste și cu cine nu; cum te îngrijești de un mort; ce faci după decesul cuiva apropiat; cum te menții pe calea binelui și ce înseamnă să păsești pe cea a răului etc. Cititorul român interesat de mitologia vecinilor noștri de la sud de Dunăre este indirect indemnat de autoarea cărții la reflecții și comparații cu personaje asemănătoare din folclorul și spiritualitatea românească. Ilustrăm acest aspect cu un personaj mitic legat de venirea primăverii, la bulgari, Baba Marta, și la români, Baba Dochia.

În mitologia bulgară, Baba Marta personifica primavara și soarele care poate cu ușurință să ardă fețele sensibile ale oamenilor. Conform credinței naționale, Baba Marta este o bătrână neputincioasă. Acesta este motivul pentru care are tot timpul la ea un baston de fier în care se sprijină. Bulgarii cred că temperamentul bătrânei este foarte instabil. Astfel că, atunci când Marta zâmbește, soarele strălucește pe cer, iar atunci când este supărată pe cineva, vremea urâtă își face simțită prezența. Majoritatea ritualurilor aveau ca obiectiv principal mulțumirea bătrânei. Baba Marta nu va vizita decât casele curate și bine îngrijite. Din acest motiv, în fiecare an, la sfârșitul lui februarie, bulgarii obișnuiesc să-și facă curățenie generală în case. Este, de fapt, un simbol al

curățării de tot ceea ce s-a adunat rău de-a lungul anului, de toate lucrurile vechi și nefertile și de care trebuie să te debarasezi odată cu venirea primaverii, pentru a te putea purifica.

În tradițiile populare românești, 1 martie, prima zi a primăverii, aduce nu numai sărbătoarea Mărțișorului, dar și una dintre cele mai importante mituri ale tradiției românești: zilele Dochiei sau Babele. În jurul acestui personaj mitologic s-au născut mai multe povești, fiecare întruchipând-o pe Baba Dochia în mai multe ipostaze. Despre una dintre variante se afirmă chiar că ar sta la baza etnogenezei poporului român. Este vorba despre mitul „Traian și Dochia”. Se spune că Dochia, fata lui Decebal, îi cade dragă lui Traian, cuceritorul Daciei. Urmărită de trupele lui Traian, ea se ascunde în munți împreună cu oile ei, unde se transformă într-o bătrână cu oi cu ajutorul Maicii Domnului (sau de Zamolxis, în unele surse). O altă legendă despre Baba Dochia este legată de o păstoriță cu vreo douăzeci de oi, transformată în stană de piatră, pentru că a sfidat intemperiiile declanșate de zeul Gebeleizis, stăpânul stihiiilor naturii la daci. Această variantă ne amintește de destinul zeiței Niobe, zeița tracă, lăudându-se cu cei șapte fii și cele șapte fiice ale sale, în fața zeiței Hera. Drept pedeapsă, Hera îi omoară copiii, iar aceasta, de durere, se transformă în stană de piatră. Altă poveste se apropie foarte mult de legenda bulgară. Se vorbește despre Baba Dochia ca fiind o femeie bătrână, rea și cicălitoare, care vrea să scape de nora ei, punând-o la tot felul de încercări imposibil de realizat. Într-o zi, o trimite la râu să spele lâna cea albă până s-o înnegri. Nereușind să îndeplinească porunca soacrei, fata începe să plângă și se trezește cu doi bărbați lângă ea, Dumnezeu și Sf. Petru, care, auzindu-i povestea, îi înnegresc lâna. Soacra, văzând că nora vine cu lâna neagră, o trimite înapoi să o facă la loc albă. Pe când se chinuia fata să albească lâna, apar iar cei doi bătrâni care, în loc să îi facă lâna albă, o trimit să culeagă flori și fragi pe care să i le dăruiască soacrei. Văzând florile și fragii, baba uită de lâna și își luă oile și pe fiul său, Dragobete, să plece la munte, fiind convinsă că a venit primăvara. Se îmbracă cu nouă cojoace (zilele Dochiei) de care se leapadă treptat pe parcursul călătoriei. După nouă zile, în urma unui îngheț, Baba Dochia se transformă în stană de piatră, împreună cu oile ei.

Poate principalul merit al lucrării Antoanei Olteanu este acela de a ne face conștienți, într-un timp al „valorilor” globale, de bogatul fond de tradiții comun al bulgarilor și românilor. Este un îndemn la a ne (re)descoperi vecinii și, de ce nu, la a ne redefini pe noi înșine, prin mit, prin tradiții.

Ecaterina Hlihor

Antoaneta Olteanu, *Zile și demoni. Calendar și mitologie populară rusă*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2008, 296 p.

După *Calendarele poporului român* (2001), sinteză a sărbătorilor românești, lucrare de etnologie unică prin complexitate și anvergură, ultima carte semnată de Antoaneta Olteanu, *Zile și demoni. Calendar și mitologie populară rusă* (2008), constituie tot o premieră în domeniul etnologiei. Pentru prima dată cititorul român are ocazia să cunoască, într-o formă sistematică și sintetică în același timp, principalele sărbători populare ale rușilor, care se pot mândri și astăzi cu

un folclor foarte bogat, cu tradiții populare încă vii, în ciuda vârtejului nemilos al istoriei, după cum notează autoarea în *Cuvânt înainte*.

Împărțit în sărbători fixe și în sărbători mobile, calendarul reconstituit de Antoaneta Olteanu reflectă o adevărată „epopee” a vieții rusești de fiecare zi. În dreptul fiecărei date se suprapun, în fapt, mai multe „calendare”: unul religios, ortodox, altul „civil”, punctat de momentele importante din ciclul anotimpurilor și al îndeletnicirilor – pescuitul, grădinăritul, albinăritul, culesul plantelor magice sau de leac, agricultura, creșterea animalelor –, dar și de evenimente ce marchează „firul” vieții omului în această lume: nașterea, logodna, căsătoria, moartea.

Multe articole sunt atât de proeminente prin savoarea informațiilor (vizând credințe, tradiții, practici de propițiere, apotropaice, oraculare), prin organicitatea faptelor de viață surprinse de autoare, prin atmosfera magică, de vrajă, a vieții de zi cu zi, a faptelor aparent mărunte, încât multe pagini din calendar pot constitui nuclee de schiță, de povestire fantastică, sau de scenetă. Spre exemplificare, în data de 31/13 decembrie, în Ajunul Sfântului Vasile (Vasiliev Vecer), despre cum se poate ajunge în posesia „banului fugător”, se consemnează: „ziua crește cu un pas de găină sau cu unul de găscă. În noaptea aceasta, cei curajoși puteau fura de la diavol banul fugător (*nerazmennii rubl'*), pe care acesta îl lăsa jos doar în această noapte. Singura condiție de păstrare a lui era aceea de a lua restul, cât de mic, la plata obiectului achiziționat. Pentru a face rost de el, se puneau un motan negru într-un sac, legat cu șapte noduri, dar nu cu sfoară, ci cu marginile sacului. La miezul nopții doritorul se ducea la răspântie, pentru a se întâlni cu un trimis al diavolului, care-i propunea să vândă motanul. Omul nu trebuia să accepte sumele sumele uriașe oferite, ci numai banul fugător. Imediat ce l-a primit, omul trebuia să plece cât mai repede acasă; dacă diavolul reușea să dezlege sacul cât timp omul era pe drum, viața omului era în mare pericol” (p.208).

Credem că, de la apariția acestei lucrări a Antoanetei Olteanu, cel interesat de mitologie, dar și de latura magică, fantastică sau carnavalescă din literatura rusă (l-am aminti, legat de fragmentul citat mai sus, doar pe Gogol, cu *Petrecerea serilor în cătunul de lângă Dikanka*, sau cu nuvela *Vii*) va găsi o sursă de informare și un real instrument de lucru în *Zile și demoni*.

Ideea autoarei de a prezenta unele personaje demonice specifice mitologiei ruse sub forma unor mici monografii, în dreptul datelor când se fac simțite mai pregnant în gospodărie, în viața comunității, e mai mult decât binevenită pentru cititorul român. În acest fel, etnologul avizat sau doar pasionatul de cultură rusă își pot face o imagine pertinentă despre *lihoradki* (frigurile), *ved'ma* (vrăjitoarea), *ognennii zmei* (corespondentul zburătorului din mitologia română), *domovoi* (duhul protector al casei), *kikimora* (tot o protectoare a gospodăriei), *vodianoi* (stăpânul apelor), *Ivan Kupalo* (corespondentul păgân al Sfântului Ioan Botezătorul), *Bannik* (demon al băii), *Polevoi* (patron al câmpurilor cultivate), *Leșii* (stăpânul pădurilor), *Koliada* (personificare a ajunului Crăciunului), *Dolia* (întruchipare a norocului) și *Nedolia* (piaza rea) etc.

Pentru a crește gradul de atractivitate, dar și de înțelegere a unor obiceiuri prezentate în lucrare, precum aratul ritualic al satului, colindul, ghicitul, maslenița, șezătoarea, legarea mestecenilor, autoarea a inclus în ultima parte a cărții un consistent suport iconografic (nu mai puțin de 57 de fotografii).

Lumea *calendarului rus* stă sub semnul fabulosului. Mesajul pe care-l transmite demersul Antoanetei Olteanu este acela că existența insului obișnuit, dar și a comunității, a satului tradițional rus se desfășoară sub semnul împlinirii, al bogăției, nu atât în evenimente, cât mai ales în semnificări, în plan cosmic, religios, mitic.

Książki nagrodzone w Polsce w 2008 r.

Olga Tokarczuk *Bieguni*. Prestiżową nagrodę literacką Nike otrzymała w roku 2008 powieść *Bieguni*.

Prestiżową nagrodę literacką Nike otrzymała w roku 2008 powieść Olgi Tokarczuk *Bieguni*. Tokarczuk (ur. w 1962 roku), uważana za jedną z najwybitniejszych współczesnych polskich pisarek, autorka takich powieści jak *Prawiek i inne czasy*, *Dom dzienny dom nocy*, *Ostatnie historie*, laureatka min. Nagrody Fundacji im. Kościelskich, była już wcześniej, i to trzykrotnie, nominowana do nagrody Nike. *Bieguni* doczekali się w polskiej prasie literackiej różnych recenzji i różnych ocen ze strony najbardziej znanych polskich krytyków – od entuzjastycznych, uznających powieść za najwybitniejsze osiągnięcie pisarki, po dość krytyczne, wskazujące na pewne ideowe pływaczności i słabości konstrukcyjne. Bez wątplenia jednak książka stała się wydarzeniem literackim w Polsce w 2008 roku i dlatego chcę ją pokrótce przybliżyć rumuńskiemu czytelnikowi.

Jak wyznaje sama pisarka, jej powieść swój tytuł zawdzięcza osiemnastowiecznej rosyjskiej sekcji, odłamowi starowierców, którzy uważali że świat jest poddany władzy zła, a jedynym sposobem ratunku przed Szatanem jest nieustanny ruch. I właśnie podróż jest (podobnie zresztą jak w pierwszej powieści Tokarczuk – *Podróży ludzi księgi*) zarówno głównym tematem, jak i osią fabularną powieści Tokarczuk. Konstrukcja powieści jest bardzo specyficzna i oryginalna. W prawie 500 stronicowym utworze pisarka połączyła kilka wątków fabularnych, nie powiązanych ze sobą i przenikających się. W *Biegunach* czytelnik znajdzie więc min. opowieść o polskim turyście, szukającym żony, która zaginęła podczas wakacji w Chorwacji; historię o młodej mieszkance Moskwy, matce niepełnosprawnego dziecka, która pod wpływem dziwnego objawienia w cerkwi, porzuca dom i zaczyna całymi dniami podróżować metrem; losy lekarza podróżującego w celu odkrycia tajemnicy preparowania ciała, opracowanej przez wybitnego anatoma; wreszcie autobiograficzny, czy może pozornie autobiograficzny wątek, którego narratorka opowiada o swoich doświadczeniach podróżniczych i osobach spotykanych w podróżach. Oprócz tych większych opowieści znaleźć można w *Biegunach* bardzo wiele krótkich zapisków o bardzo różnym charakterze – myśli, refleksji, swoistych epifanii, notatek, zapisów snów, swoistych przypowieści (np. o człowieku, który uważał, że udostępniane w hotelach Pismo święte należy zamienić na pisma Ciorana...), zawierających rozważania filozoficzne, mitologiczne, egzystencjalne. Trudno więc nawet powiedzieć, że *Bieguni* to powieść, przynajmniej w klasycznym znaczeniu tego słowa. Jeden z krytyków nazwał utwór dziełem totalnym, i jest tu coś na rzeczy – różnorodność wątków fabularnych i tematycznych, pozornie różnych i niewiele mających ze sobą wspólnego krąży wobec podstawowych dylematów egzystencjalnych współczesnego człowieka, takich jak ból, cierpienie, sens egzystencji. Spójność myślową nadaje też książce wspomniany już motyw podróży, który funkcjonuje na dwóch co najmniej poziomach – jest zarówno uniwersalną metaforą ludzkiej egzystencji, jak też szczególną kondycją człowieka współczesnego, nieustannie się przemieszczającego, coraz silniej wykorzenionego, zdezoriento-

wanego, żyjącego w nieustannym ruchu, człowieka, dla którego domem jest samolot lub dworcowa czy lotniskowa poczekalnia. Jak pisała sama Tokarczuk, jej powieść chce być lojalna wobec współczesnego doświadczenia chaosu, dysonansu, kakofonii świata rozpadającego się na fragmenty, niespójnego, tracącego ostre i jednoznaczne kontury i granice. W powieści jest więc duży ładunek współczesnego doświadczenia opisywanego przez antropologię kulturową, traktującą (jak czyni to np. Zygmunt Bauman) podróż jako specyficzną kondycję człowieka ponowoczesnego; „Mobilność jest realnością” – taki napis odczytuje narratorka na jednym z lotnisk. Innym ważnym problemem antropologicznym, poruszonym w książce jest kwestia ciała i cielesności - wątek ciała sztucznego, spreparowanego pojawia się w powieści wielokrotnie, a sama narratorka wyznaje, że w dobie współczesnej człowiek nie pragnie mieć duszy, lecz nieśmiertelne ciało.

Pod adresem *Biegunów* kierowano zarzuty o to, że jest to powieść „przefilozofowana”, że Tokarczuk nie zadawała się opowiadaniem ciekawej historii, lecz na siłę wprowadza do niej wątki myślowe osłabiające fabularną spójność utworu; pojawiły się też jednak głosy uznające powieść za głęboką, filozoficzną, poruszającą najważniejsze problemy współczesnego świata. Niezależnie jednak od sporów o ideową zawartość, *Bieguni* są utworem intrygującym, bardzo sprawnie napisanym i mogącym dać satysfakcję zarówno czytelnikowi szukającemu ciekawej fabuły, gdyż książka wciąga, pomimo tego, że jest bardzo długa, jak bardziej wyrafinowanemu odbiorcy, szukającemu sensów filozoficznych czy antropologicznych.

Andrzej Zawadzki

Małgorzata Szejnert, Czarny ogród, Kraków, Wyd. Znak, 2008

W roku 2008 ustanowiono w Polsce nową nagrodę literacką-nagrodę mediów publicznych Cogito w dziedzinie literatury. Jury nagrody przewodniczyła poetka Julia Hartwig, a do konkursu zgłoszono siedem książek, min. *Biegunów* Ołgi Tokarczuk, *Ostatnią wieczność* Pawła Huele i *Poeta rozmawia z filozofem* Adama Zagajewskiego. Nagroda przypadła jednak książce Małgorzaty Szejnert *Czarny Ogród*, wydaną przez krakowskie Wydawnictwo Znak. W uzasadnieniu przyznania nagrody Małgorzacie Szejnert napisano, że książka ta nawiązuje do najlepszych tradycji polskiej prozy reportażowej. *Czarny Ogród* to wielka, epicka opowieść związana ze Śląskiem. Region ten, położony na południowym zachodzie Polski, ma bardzo bogatą i skomplikowaną historię, którą można pod pewnymi względami porównać do historii rumuńskiego Siedmiogrodu. Na Śląsku widoczne są wyraźnie wpływy kultury niemieckiej (Śląsk do Niemiec należał przez kilka wieków), a także, w niektórych miejscach, czeskiej.

Szejnert jednak nie pisze „wielkiej” historii regionu, lecz „małą”, lokalną historię Giszowca- dziś dzielnicy Katowic, jednego z największych śląskich miast. Jeszcze na początku XX wieku Giszowiec był osadą robotniczą, założoną dla pracowników firmy należącej do rodziny Giesche, która osiedliła się na Śląsku w XVII wieku. Giszowiec był uważany za wzorowe robotnicze osiedle, posiadał min. własną, szkołę, pocztę, administrację i zespół teatralny. *Czarny Ogród* powiada o codziennym życiu Giszowca i związanych z nim ludzi, a poprzez to pokazuje trudne losy Ślązaków zwłaszcza w XX stuleciu. Związani silnie z regionem, który zamieszkiwali, posiadający własną, mocną tożsamość lokalną, którą wielu z nich do dziś pielęgnuje, zostali zmuszeni, wskutek tragicznych wypadków, jakie przyniosła historia ubiegłego

Romanoslavica XLIV

stulecia, do wyboru pomiędzy polskością a niemieckością. Zaletą książki Małgorzaty Szejnert jest z pewnością ukazanie, z reportażową wiernością, a jednocześnie w piękny, literacki sposób, bogactwa i złożoności śląskiej historii ostatniego wieku.

Andrzej Zawadzki

PERSONALIA

Mircea Croitoru la 80 de ani

Încercând să schițăm portretul profesorului clujean Mircea Croitoru la aniversarea venerabilei vârste de 80 de ani, suntem conștienți de dificultatea acestui demers, având în vedere extinderea și diversitatea preocupărilor sale. Și totuși, dacă ar fi să definim una din trăsăturile constante ce au marcat semnificativ o bună parte din activitatea sa, aceasta ar fi, fără îndoială, curiozitatea nepotolită cu care a urmărit noile achiziții în domeniul căruia i s-a consacrat, destinul hotărând ca acest domeniu să fie literatura rusă, sau, cum a numit-o cândva un Paul Valéry, cel de al treilea miracol cultural, după tragedia antică și Renașterea italiană. E vorba de o curiozitate științifică însoțită și de sentimentul unei atitudini altruiste, între colegii lui de breaslă cu greu putând fi identificat un altul care să fi comentat cu atâta generozitate aparițiile individuale ori colective ale colegilor săi slavofiți de la Universitățile din București, Iași, Timișoara. Ducând mai departe ideea, am putea spune că este și cel mai devotat cronicar, la noi, al fenomenului literar rus (sovietic), numeroasele sale cronici, recenzii, semnalări, redactate cu grijă și obiectivitate, din revistele „Tribuna” și „Steaua”, fiind o mărturie concludentă în acest sens.

Mircea Croitoru s-a născut la 1 august 1928, în orașul Piatra Neamț, într-o familie de muncitori, tata – mecanic, mama – casnică, primul din cei cinci frați. După absolvirea claselor primare și gimnaziale, a urmat cursurile Liceului „Petru Rareș” din localitate.

Absolvind liceul cu rezultate foarte bune, a devenit în anul 1947 unul din harnicii studenți ai Facultății de Filosofie și Litere a Universității „Regele Ferdinand I” din Cluj, unde predau profesori iluștri, somități ale filologiei române: Sextil Pușcariu, Emil Petrovici, Teodor Naum, Henri Jacquier, Dimitrie Popovici, Ion Breazu, Ștefan Pașca, Dimitrie Macrea, Liviu Rusu ș.a. Studentul Mircea Croitoru a audiat prelegerile acestora, de la ei a învățat el metoda studierii limbii și literaturii române în relațiile ei cu alte limbi și literaturi.

După încheierea, în 1951, a cursurilor Universității clujene, cu rezultate remarcabile, este trimis de Ministerul Învățământului ca aspirant (doctorand) al Universității de Stat din Leningrad (azi Sankt-Petersburg), unde își va alege ca obiect de studiu literatura rusă, care începuse, cam din acei ani, să se predea și în Universitățile noastre ca disciplină de specialitate. Beneficiază și aici – antrenat în studierea literaturii și limbii ruse – de îndrumarea unor profesori de prestigiu: E.I. Naum – conducătorul său științific, F.A. Abramov (cunoscutul scriitor rus), A.G. Dementiev, L.A. Plotkin ș.a. Tânărul doctorand a scris o teză interesantă, *Literatura sovietică rusă în România (1917-1944)*, Leningrad, 1957, 400 p., în urma susținerii căreia i s-a acordat titlul de candidat în științe filologice, echivalat, în țară, cu titlul științific de doctor în filologie. De altfel, el este primul deținător, în România, al titlului de doctor în specialitatea literatura rusă. Teza a fost valorificată și în țară prin publicarea în limba română a unor părți din ea sub formă de studii.

Noul doctor în filologie își începe activitatea didactică în 1957, la Universitatea „Victor Babeș” din Cluj, Catedra de literatură rusă și sovietică a Facultății de Filologie, având funcția de lector. În 1964 obține, prin concurs, gradul didactic de conferențiar. Din 1959, după unificarea celor două Universități clujene, devine șef al catedrei, funcție pe care o va deține până în 1968. În 1993 este pensionat, dar continuă să țină cursuri, inclusiv la masterat, până în 2003.

În acest răstimp a beneficiat de câteva specializări: la Universitatea de Stat din Leningrad (Sankt-Petersburg), în 1965 și 1969; la Universitatea din Ljubljana, în 1970.

În decursul îndelungatei sale cariere universitare, profesorul Mircea Croitoru a fost titularul unor cursuri de bază, obligatorii sau opționale: *Istoria literaturii sovietice ruse, Literatura rusă de la sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea, Istoria literaturii ruse vechi, Evoluția poemului rus în secolul XX, Istoria ideilor estetice, Bazele esteticii, Curs practic de limba rusă, Curs de limba română pentru studenții străini* ș.a.

Ținute de un specialist erudit, cu o reală vocație pedagogică, prelegerile profesorului Croitoru au fost axate pe valorile umaniste ale literaturii predate, pe virtuțile ei estetice, pe receptarea acestor valori în cultura română și în alte culturi europene, ceea ce le-a asigurat o largă audiere și apreciere din partea studenților, exemple convingătoare putând servi, în acest sens, prelegerile dedicate unui Esenin, Șolohov, Gorki, Maiakovski, Tvardovski, Leonov, Valentin Rasputin, Aleksandr Vampilov, Aleksandr Soljenițan, rămase în memoria multor promoții de absolvenți.

Distinsul nostru coleg și-a desfășurat activitatea didactică în strânsă legătură cu cea de cercetare, concretizată în studii, articole, recenzii, cronici etc, publicate în reviste cu profil științific sau cultural, precum și în volume tematice, numărul lor total fiind de circa 100. De precizat, în acest context, că toate acestea sunt elaborate cu migală și acribie științifică, indiferent că e vorba de o cronică sau de o recenzie, care, nu o dată, din acest punct de vedere, depășește, pe alocuri, lucrările recenzate.

Vom reproduce, în continuare, doar câteva din studiile sale: *Maxim Gorki în paginile revistei „Viața românească” (1920-1940)* în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai”, Series Philologia, Fasciculus 2, 1961, p.127-137 (în continuare – Studia UBB-F); *Conceptiile estetice ale lui G. Ibrăileanu și creația tolstoiană*, Studia UBB-F, fasc. 1, 1967, p.49-57; *Romantičeskie motivy v russkoj literature pervykh let Revolucii*, Studia UBB-F, 1975, p.10-18; *Receptarea poemului lui Aleksandr Blok „Cei doisprezece” în România (partea I, 1921-1944)*, în vol. *Studii de limbă, literatură și metodică*, I, Cluj-Napoca, 1977, p.132-149 (publicație a catedrei, în continuare – SLLM); *Slovo o Iurii Bondareve*, SLLM, II, 1978, p.78-89; *Zoomorfičeskie motivy v literature XX veka i tolstovskaja tradicija*, în „Romanoslavica”, XX, 1981, p.161-171 (în continuare – Rsl); *Evgheni Evtușenko – literaturnyj kritik*, Rsl, XXII, 1984, p.113-130; *Dramaturgia Aleksandra Vampilova*, în vol. *Prelegeri de limbă și literatură rusă*, vol. III, București, 1988, p.149-164; *Aleksandr Soljenițan. Tvorčeskie orientiry*, SLLM, VIII, 1993, p.56-143; *Tri Rusi Esenina: sovetskaja, uchodjaščeaia, besprijutnaja* (Neskol'ko razmyšlenij), în vol. *Serghei Esenin. Centenar (1895-1995)*, Editura Universității din București, 1997, p.198-209 (redactor principal – Virgil Șoptoreanu). Acestor studii, ca și altora din *Bibliografia selectivă*, le-ar sta foarte bine întrunite într-un volum (volume) de autor.

Contribuția științifică a cercetătorului clujean e atestată și de cele peste 40 de comunicări susținute la diferite reuniuni academice, naționale și internaționale, – sesiuni științifice simpozioane, conferințe, congrese, dintre care menționăm: Congresul Internațional al Slaviștilor (Praga, 1968; Varșovia, 1973), Congresul Internațional al Profesorilor de Limba și Literatura Rusă (MAPRIAL; Berlin, 1979).

O altă latură importantă a activității colegului nostru este cea de traducător, eforturile sale fiind îndreptate spre tălmăcirile de poezie și proză scurtă, printre autorii săi preferați numărându-se: Anna Ahmatova, cu al său poem *Requiem*, Maiakovski, Blok, Vladimir Vâsoțki, Evgheni Evtușenko ș.a.

Cercetătorul și traducătorul Mircea Croitoru este înzestrat și cu un inconfundabil har poetic, așa cum reiese din creațiile proprii încredințate, e adevărat, cu destulă zgârcenie, până în

prezent, tiparului. O poezie, dintr-un volum în pregătire, o vom publica, în premieră, la încheierea rândurilor de față. Nu înainte însă de a semnala încă o latură importantă a preocupărilor profesorului-poet.

Avem în vedere prezența lui activă în mai multe structuri profesionale. Colegii lui de catedră apreciază în mod deosebit priceperea și conștiinciozitatea de care a dat dovadă ca membru în consiliul profesoral al Facultății și în Senatul Universității, iar munca lui în calitate de membru în comisiile pentru acordarea titlului de doctor a devenit bine cunoscută. Analizele lui pertinente, de ansamblu și de detaliu, erau așteptate cu deosebit interes în ședințele de susținere publică a tezelor. E membru al Asociației Slaviștilor din România – și o bună perioadă – membru în biroul de conducere al Filialei din Cluj; membru al Societății de Științe Filologice din România, membru al Asociației Profesorilor de Limba și Literatura rusă din România (afiliată la MAPRIAL).

Există și câteva referințe despre autor, care pot fi consultate în Bibliografia selectivă.

Publicăm, în încheiere, poezia despre care aminteam, intitulată *Memento* (Elegie pretins filosofică):

Vine o vreme
când din verbul „a fi”,
ros de molii,
rămâne-ntr-un colț doar „a fost”,
bun pentru a băsnii altora
care-ascultă gură-cască:
„A fost odată, pe vremea mea...”

Vine o vreme
când te trezești cu gust de cocleală
și dinții strepeziți de pământ

Vine o vreme
când te podidesc păreri de rău
pentru zile și ani
risipiți în neștire

Vine o vreme
când clipele cântăresc aur
și te bucuri
că-ți mai zornăie
câteva-n buzunar

Vine o vreme
când amuțesc și ele
și nu mai ai timp de nimic...
Stăpânește-ți fiorul
și-ntâmpin-o cu înțelepciune:
e tot ce mai poți face!

Suntem convinși că înfăptuirile conf. univ. dr. Mircea Croitoru vor reverbera încă multă vreme în conștiințele celor cărora le-a împărtășit, generos, din cunoștințele sale, colegilor și colaboratorilor săi, care, acum, la aniversare, îi urează multă sănătate, noi realizări, tinerețe fără bătrânețe.

La mulți ani!

**Virgil Șoptereanu
Gheorghe Barbă**

**Bibliografia selectivă a lucrărilor
de istorie și critică literară ale profesorului Mircea Croitoru**

Abrevieri

Rsl.	Romanoslavica
Studia UBB-F	Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Series Philologia
SLLM	Studii de limbă, literatură și metodică (publicație a Catedrei de filologie slavă a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj Napoca)

I. Studii, articole

1. *Russkaja sovetskaja literatura v Rumynii (1917-1944). Avtoreferat disertacii na soiskanie učenoj stepeni kandidata filologičeskich nauk*, Leningrad, Tip. LOLGU, 1957, 15 p.
2. *Maksim Gorki în paginile revistei „Viața românească”(1920-1940)*, Studia UBB-F, fasc. 2, 1961, p.127-137.
3. *Prefață și Tabel cronologic* la vol. *Maxim Gorki, Foma Gordeev*, București, Editura pentru Literatură, 1963, Biblioteca pentru toți, nr 171, p. III-XLVI.
4. *Pe marginea unei creații maiakovskiene*, „Steaua”, an. XIV, nr. 5, 1963, p.73-74.
5. *Maiakovski*, „Steaua”, an. XIV, nr. 7, 1963, p.82-84.
6. *Conceptiile estetice ale lui G. Ibrăileanu și creația tolstoiană*, Studia UBB-F, fasc. 1, 1967, p.49-57, (în colaborare cu A. Ghijițki).
7. *Romantičeskie elementy v russkoj literature pervych let Revoljucii*, în: *Miedzynarodowy Kongres Slawistów, Warszawa, 21-27. VIII. 1973, Streszczenia referatów i komunikatów*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Varșovia, 1973, p. 610-611.
8. *Romantičeskie motivy v russkoj literature pervych let Revoljucii*, Studia UBB-F, 1975, p.10-18.
9. *Receptarea poemului lui Aleksandr Blok „Cei doisprezece” în România (Partea I: 1921-1944)*, SLLM, I, 1977, p.132-149.

Romanoslavica XLIV

10. *Dejatel'nost' prepodavatelja pri analize literaturnych proizvedenij*, în: IV Meždunarodnyj Kongress prepodavatelej russkogo jazyka i literatury, Berlin, GDR, 13-18. VIII. 1979, *Tezisy dokladov i soobščenij*, Volk und Volkseigener Verlag, Berlin, 1979, p.580-581.
11. *Dejatel'nost' prepodavatelja pri analize literaturnych proizvedenij (Na primere seminarских zanjatij po poeme A. Bloka „Dvenadcať”)*, SLLM, III, 1980, p.103-124.
12. *Zoomorfičeskie motivy v literature XX veka i tolstovskaja tradicija*, Rsl, XX, 1981, p.161-171.
13. *A.E. Baconsky și literaturile slave moderne*, în: Universitatea din București, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, *Din istoricul slavisticii românești*, București, 1982, p.283-298.
14. *Evgheii Evtușenko – literaturnyj kritik*, Rsl, XXII, 1984, p.113-130.
15. *Aleksandr Tvardovski – proza de război*, Rsl, XXIII, 1985, p.165-186.
16. *Dramaturgija Aleksandra Vampilova*, în: Universitatea din București, *Prelegeri de limbă și literatură rusă*, vol. III, București, 1988, p.149-164.
17. *Alexandr Soljenițân. Tvorčeskie orientiry*, SLLM, VIII, 1993, p. 56–143.
18. *Acum o jumătate de secol... (Despre Cehov în presa literară românească din Cluj)*, în vol: *Tradiție și modernitate în opera lui A.P. Cehov*. Simpozion internațional, Centenar (1904-2004), volum îngrijit de Diana Tetean, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, 2005, p.85-94.

II. Cronici, recenzii, prezentări de carte

1. *Alexei Tolstoi*, „Tribuna”, an. II, nr. 2, 1958, p.6.
2. *Actualitatea lui Gorki*, „Tribuna”, an. II, nr. 13, 1958, p.1, 7.
3. *Foiletoanele și schițele lui Ilf și Petrov*, „Tribuna”, an. II, nr.20, 1958, p.5, 8.
4. *Literatura sovietică în România între cele două războaie*, „Tribuna”, an.II, nr.47, 1958, p.1,6.
5. *Un omagiu al prieteniei*, [Despre *Antologia poeziei române*, Moscova, 1958], „Steaua”, an. IX, nr.10, 1958, p.122-124.
6. *Tineretea lui Gladkov*, „Tribuna”, an. III, nr. 1, 1959, p.3.
7. *În linia întâia...*[Despre scriitorul V. Ovecikin], „Tribuna”, an. III, nr. 9, 1959, p.12.
8. *Cei mai tineri...*[A. Kuznețov, N. Dementiev, V. Moskovkin, A. Gladilin], „Tribuna”, an. III, nr.31, 1959, p.12.
9. *Concepțiile estetice ale lui G.V. Plehanov*, [Prezentare a cărții lui D. Cerkașin, apărută la Harkov, în 1959], „Tribuna”, an. III, nr.37, 1959, p.8.
10. *De la „Tania” la „Ceasul al doisprezecelea”* [Despre dramaturgia lui Alexei Arbuzov], „Tribuna”, an. III, nr.44, 1959, p.1, 11.
11. *Centenarul Cehov. Particularități ale operei* [Despre monografia lui V. Ermilov, publicată sub formă de studii în „Voprosy literatury”, nr.10-12, 1959], „Tribuna”, an.IV, nr. 3, 1960, p.6.
12. *Cehov și problemele realismului* [Despre monografia scrisă de M.E. Elizarova, „Tvorčestvo Čehova i voprosy realizma konca XIX veka”, Moscova, 1958], „Tribuna”, an. IV, nr. 5, 1960, p.5.
13. *Ilya Ehrenburg – poetul*, „Tribuna”, an. V, nr. 4, 1961, p.7.
14. *Olga Bergholtz: „Stelele de peste zi”*, „Tribuna”, an. V, nr. 23, 1961, p. 7.
15. *La 25 de ani de la moartea lui Gorki. Logica istoriei*, „Tribuna”, an. V, nr. 25, 1961, p.9.

Romanoslavica XLIV

16. *Pe urmele lui Abai...*, „Tribuna”, an. V, nr. 28, 1961, p.6.
17. *O valoroasă monografie despre Esenin*, [Despre cartea lui E. Naumov: *Sergej Esenin. Žizn' i tvorčestvo*, Leningrad, 1960], „Tribuna”, an. V, nr. 29, 1961, p.7.
18. *40 de ani de la moartea poetului Aleksandr Blok*, „Tribuna”, an. V, nr. 32, 1961, p.3.
19. *Vera Inber: Inspirație și măiestrie*, „Tribuna”, an. V, nr. 43, 1961, p.9.
20. Institutul pedagogic de limbă și literatură rusă „M. Gorki”, *Culegere de studii*, București, 1961, Studia UBB-F, fasc. 1, 1962, p.115-118, (recenzie, în colaborare).
21. *Evgheii Permeak: „Bătrâna vrăjitoare”*, „Tribuna”, an. IV, nr. 25, 1962, p.7.
22. *Cu cine sunteți voi, „maeștri ai culturii”*, [masă rotundă la Clubul scriitorilor din Moscova], „Tribuna”, an. VI, nr. 30, 1962, p.3.
23. *Un interesant colocviu critic*, „Steaua”, an. XIII, nr. 7, 1962, p. 97-99.
24. *La început de drum...*[*Kratkaja Literaturnaja Enciklopedija*, vol. I, Moscova, 1962], „Steaua”, an. XIV, nr. 1, 1963, p. 89-92.
25. *O nouă revistă: Literaturnaja Rossija*, „Steaua”, an. XIV, nr. 3, 1963, p. 89-92.
26. *Estetica muncii*, [despre cartea lui N. Silaev „*Estetika truda*”, Moscova, 1962], „Steaua”, an. XIV, nr. 6, 1963, p. 97-99.
27. *Scriitorul și istoria*, (Marieta Șaghinean...), „Steaua”, an. XV, nr. 1, 1964, p. 9-11.
28. *Reîntâlnirea cu Galina Nicolaeva*, „Steaua”, an. XV, nr. 11, 1964, p. 115-117.
29. *Opinii literare șolohoviene*, „Tribuna”, an. IX, nr. 22, 1965, p.12.
30. *Fișă universitară* [recenzie a manualului interuniversitar „*Russkaja literatura (konca XIX – naceala XX veka)*”, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1967, sub red. lui V. Șoptereanu], „Tribuna”, an. XII, nr. 39, 1968, p. 6.
31. *V. Maiakovski: Trei poeme de dragoste*, „Steaua”, an. XXII, nr. 8, 1971, p. 33.
32. *Mihail Lukonin*, „Tribuna”, an. XVII, nr. 22, 1973, p. 16.
33. *Evgheii Evtușenko*, „Tribuna”, an. XVIII, nr. 7, 1974, p. 16.
34. „*Naș sovremennik*” (despre o selecție de traduceri din poeți și prozatori clujeni în nr. 6/ 1976, al acestei reviste), „Steaua”, an. XXVII, nr. 8, 1976, p. 64.
35. *Ilya Ehrenburg*, „Steaua”, an. XXVIII, nr. 8, 1977, p. 28.
36. *Prezențe românești* [despre nr. 12/ 1977 al rev. „*Voprosy literatury*”, consacrat literaturii române contemporane], „Steaua”, an. XXIX, nr. 2, 1978, p. 49.
37. *Slovo o Iurii Bondareve*, SLLM, II, 1978, p.78-79.
38. Mihai Novicov, *Mihail Șolohov. Omul și opera*, București, Editura Albatros, 1977, Studia UBB-F, fasc. 2, 1978, p. 78-79 (recenzie).
39. *Un liman de umanitate* [despre traducerea românească a romanului lui I. Bondarev, *Limanul*, București, 1978], „Steaua”, an. XXX, nr. 10, 1979, p. 64.
40. *Un gest prietenesc*, [despre o selecție de traduceri din scriitorii români în rev. „*Naș sovremennik*”, nr 8/ 1979], „Steaua”, an. XXX, nr. 10, 1979, p. 64.
41. *O viață sub drapel. Konstantin Simonov*, „Steaua”, an. XXX, nr. 11, 1979, p. 35.
42. *Simpozion „A.P. Cehov”*, „Steaua”, an. XXX, nr. 12, 1979, p. 87.
43. *Rânduri despre Pasternak*, „Steaua”, an. XXXI, nr. 5, 1980, p. 62.
44. *Omagiu arghezian* [materiale din presa literară sovietică dedicate poetului român], „Steaua”, an. XXXI, nr. 7, 1980, p. 64.
45. *Aleksandr Blok*, „Steaua”, an. XXXI, nr. 11, 1980, p. 42-43.
46. *Necesitatea exigenței și autoxigenței...* (Traian Nădăban, *Istoria literaturii ruse sovietice. Poezia până la I Congres al Scriitorilor Sovietici*), Tipografia Universității din Timișoara, 1979 (În limba rusă), SLLM, III, 1980, p. 266–282 (recenzie).

47. Virgil Șoptereanu, *Istoria literaturii ruse de la sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea*, Tipografia Universității din București, 1982, SLLM, IV, 1983, p. 231-236 (recenzie).
48. *O nouă ediție bilingvă* [Mihai Eminescu, *Poezii*, trad. în limba rusă de Nicolae Moliarciuc, cuvânt înainte de Mircea Braga, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1982], „Steaua”, XXXIV, nr. 1, 1983, p. 24-25.
49. *Simpozion „Alexei Tolstoi”*, „Steaua”, an. XXXIV, nr. 4, 1983, p. 61.
50. *Poetul și epoca sa* [Evgheii Evtușenko], „Steaua”, an. XXXIV, nr. 8, 1983, p. 20.
51. *Rumynskie perevody Aleksandra Bloka „Dvenadcat’ (Problemy i reșenija)”*, Rsl, XXI, 1983, p.331-347.
52. *A.S. Pușkin în context cultural românesc*, de D. Balan, Gh. Barbă, A. Dobre, A. Kovács, M. Novicov, T. Nicolescu, V. Șoptereanu (coordonator – V. Șoptereanu), Tipografia Universității din București, 1984, SLLM, V, 1985, p. 180-184 (recenzie).
53. Virgil Șoptereanu, *Istoria literaturii sovietice ruse. Receptarea ei în România*, Tipografia Universității din București, 1987 (În limba rusă), SLLM, VII, 1990, p. 217-223 (recenzie).
54. *Preocupări ieșene de literatură*, SLLM, VII, 1990, p. 224-227.
55. *Aleksandr Soljenițan și literatura rusă*, „Convorbiri literare”, nr. 1, 1994, p. 20.
56. *Alba tăcere a lui Vâsoțki*, „Tribuna”, nr. 32-52, p. 17.
57. *O carte așteptată* [Livia Cotorcea, *Introducere în opera lui Velimir Hlebnikov*, Brăila, Editura Istros – Muzeul Brăilei, 1997], „Steaua”, an. L, nr. 3-4, 1999.
58. Dumitru Balan, *Poezia rusă din secolul XX. Curs universitar*, Editura Universității din București, 1997 (În limba rusă), SLLM, X, 2000, p. 282-289 (recenzie).
59. Traian Nădăban, *Issledovanija po russkoj literature XX veka*, Timișoara, Editura Mirton, 1999, 166 p., SLLM, X, 2000, p. 294-296 (recenzie).
60. *Încă o dată Hlebnikov* [Velimir Hlebnikov, *Opere alese*. Selecție, traducere, studiu introductiv și comentarii de Alexandru Ivănescu; Prefață de Valeriu Cristea, București, Editura Curtea veche Publishing, 1999], „Steaua”, an. LII, nr. 3, 2001.
61. Traian Nădăban, *Lecții po russkoj literature. Poezija načeala XX veka*, Editura Universității de Vest din Timișoara, 2001, 75 p., SLLM, XI, 2003, p. 321-323 (recenzie).
62. *Interviu cu poetul Aurel Rău despre traduceri (Răspunsurile la întrebări în redactarea celui întregat)*, SLLM, XII, 2005, p. 211-215.
63. *Despre Dante și nu numai...* [Osip Mandelștam, *Eseu despre Dante*, traducere, studiu introductiv și note de Livia Cotorcea, Editura Universității „A.I. Cuza”, Iași, 2001], SLLM, XII, 2005, p. 244-251.
64. *O carte fără vârstă* [G. Barbă, Livia Cotorcea, Axinia Crasovschi, *Slovo o polku Igoreve – Cântec despre oastea lui Igor*. Ediție îngrijită, prefațată, selecția textelor de Axinia Crasovschi, București, Editura Kriterion, 2004], SLLM, XII, 2005, p. 271-274.
65. *Retro: Mihail Șolohov. Glose la o carte* [Aleksandr Korabliov, *Apele tulburi ale „Donului liniștit”*. Mică epopee (...), traducere de Margareta Șipoș, București, 2006], în vol.: *Actele simpozionului „Direcții și perspective ale slavisticii din România”*, 15-16 iunie 2006, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, 2006, p. 74-84.
66. *Comparatistul... (Reconstituirea unui traseu)* [Virgil Șoptereanu, *Studii de literatură rusă și comparată*, Editura Universității din București, 2006], în vol.: *In honorem Virgil Șoptereanu*, Editura Universității din București, 2007, p. 29-34.
67. *Tristețea Pisicuței...* [90 de ani de la moartea lui Calistrat Hogaș], „Ceahlăul”, Piatra Neamț, nr. 3112, 31 august 2007.

68. *Tri Rusi Esenina: sovietskaja, uchodjaščeaia, besprijutnaja (Neskol'ko razmyšlenij)*, în vol. *Sergei Esenin. Centenar (1895-1995)*, Editura Universității din București, 1997 (redactor responsabil – Virgil Șoptoreanu).

III. Traduceri

1. K. Fedin: *Vsevolod*, „Steaua”, an. XIV, nr. 9, 1963, p. 78-80.
2. M. Gorki: *Miros amar măslinii* [versuri], „Steaua”, an. XIX, nr. 3, 1968, p. 66.
3. M. Gorki: *Adio!, Iubiți cumpărători..., Vântul bate în geam...* [poezii], „Tribuna”, an. XII, nr. 14, 1968, p. 8.
4. S. Zalâghin: *Drum cu sania*, „Tribuna”, an. XV, nr. 44, 1971, p. 8.
5. V. Maiakovski: *Liličika. În loc de scrisoare* [versuri], „Steaua”, an. XXIII, nr. 4, 1972, p. 21.
6. Viktor Bokov: *Piaptănul*, Anatoli Cepurov: *Lumina*, Vladimir Gordeicev: *Și iată clopotul de-aramă...*, Dmitro Pavlăciko: *Mama*, Platon Voronko: *Când fierbe-n toamnă, plin, pocalul...* [poezii], „Tribuna”, an. XX, nr. 48, 1976, p. 10.
7. Serghei Vikulov: *Străluminare, Neodihnă, Acasă la un prieten, Pădurea-i iarba cea mai naltă* [poezii], „Steaua”, an. XXX, nr. 4, 1979, p. 33.
8. O. Șestinski: *Rusiei*, E. Evtușenko: *Ultimul vers*, Vl. Țâbin: *Suspinul*, L. Tatianiceva: *Cerb rănit* [poezii], „Steaua”, an. XXX, nr. 8, 1979, p. 43.
9. A. Blok: *Perugia, Madona de Settignano, Fiesole* [poezii], „Steaua”, an. XXXI, nr. 11, 1980, p. 43.
10. Vladimir Vâsoțki: *Orientul Îndepărtat, Caii nărăvași*, [poezii], „Steaua”, an. XXXVI, nr. 12, 1985, p. 47.
11. Aleksandr Vampilov, *Stația de cale ferată Taișet*, „Tribuna”, an. XXXI, nr. 45, 1987, p. 10.
12. Anna Ahmatova: *Requiem (1935–1940)*, „Vatra”, an. XXIX, nr. 372–373, martie-aprilie 2002.

IV. Din creația proprie

1. *Un om pe drum* [proză], „Tribuna”, an. XI, nr. 23, 1967.
2. *Legendă* [proză], „Tribuna”, an. XI, nr. 45, 1967.
3. *Blazon praghez* [reportaj], „Tribuna”, an. XII, nr. 34, 1968.
4. *Bariera, Autograful* [poezii], „Tribuna”, an. XII, nr. 41, 1968.
5. *O zi de sărbătoare, Dudul* [proză], „Tribuna”, an. XIII, nr. 41, 1969.
6. *Piatra Fântânele, Măinile noastre, Epistolă la Săpânța* [poezii], „Steaua”, an. XXVIII, nr. 4, 1977. (*Epistola de la Săpânța*, vezi și antologia: *Catarge*, București, Editura Eminescu, 1978, p. 28-29).
7. *Puțină istorie, Măinile mamei, Cântec* [poezii], „Steaua”, an. XXIX, nr. 10, 1978.
8. *Primăvară, Pura inserare* [poezii], „Steaua”, an. XXXI, nr. 7, 1980.
9. *Lumina Ceahlăului* [evocare a întâlnirii cu scriitorul Mihail Sadoveanu], „Steaua”, an. XXXI, nr. 11, 1980.

V. Referințe

1. Gheorghe Barbă, *Mihail Șolohov în universul literar românesc*, Tipografia Universității din București, 1975, p. 283.
2. *Mircea Croitoru – 75*, SLLM, XI, 2003, p. 365-368.
3. Onufrie Vințeler, *Mircea Croitoru la 75 de ani*, „Adevărul de Cluj”, 1 august 2003, p.5.
4. Virgil Șoptoreanu, *Timpul artistic și poetica memoriei*, București, Paideia, 2006, p.306.

Profesorul Ion Petrică la 75 de ani

Ion Petrică s-a născut la 8 iunie 1934, în satul Moldovița, județul Caraș-Severin. După absolvirea cursurilor Liceului Mixt din Oravița (1952), a susținut examenul de admitere la Facultatea de Filosofie a Universității București. În 1954, pe când se afla în anul al II-lea de studii, a câștigat un concurs pentru continuarea studiilor în domeniul filologiei polone. Vreme de patru ani (1954-1958) a urmat cursurile Universității Jagiellone din Cracovia, obținând diploma de licențiat în filologie.

Un an mai târziu (15 iunie 1959), după întoarcerea de la studii, a fost încadrat la Catedra de Limbi Slave a Universității București, devenind, în 1960, asistent. În 1968 este promovat lector suplinitor, dar și până atunci ține cursul de literatură polonă (realismul și perioada contemporană) în baza unei delegații a catedrei. Câștigă prin concurs postul de lector, în anul 1970, și patru ani mai târziu (1974) susține teza de doctorat la Universitatea București, cu titlul *Relații culturale româno-polone (A doua jumătate a secolului al XIX-lea)*, avându-l drept conducător științific pe prof.dr.doc. I.C. Chițimia. Larg apreciată în rândurile specialiștilor, teza nu și-a așteptat mult publicarea, văzând lumina tiparului doi ani mai târziu, în 1976, la Editura Minerva, București, sub titlul *Confluente culturale româno-polone*, devenind rapid o poziție de referință în domeniul studiilor culturale și „un model de elaborare a studiilor cu tematică similară”¹.

Promovând consecvent principiul înțelegerii fenomenului cultural și literar în contextul concret al factorilor istorici determinanți, autorul realizează o excelentă analiză alcătuită din două părți. Prima parte aduce în discuție numeroase date menite să lămurească bazele și condițiile de receptare reciprocă a faptelor de cultură. Legăturile dintre români și polonezi au evoluat în diferite momente istorice importante (emigrația polonă în Principate, emigrația polonă și română la Paris, revoluția de la 1848, insurecția polonă din ianuarie 1863, emigrația polonă postinsurrecționistă în România etc.). Partea a doua tratează problema difuzării literaturii polone în România și a celei române în Polonia, precum și unele ecouri literare ale contactelor istorice româno-polone. Extrem de interesant, capitolul final al cărții urmărește imaginea românilor în literatura polonă și pe cea polonezilor în texte românești. De asemenea, autorul analizează motivele comune din literatura polonă și cea română (Sobieski, Cârjali, Codrii Cosminului, Despot vodă, Domnița Ruxandra), dezvăluind importanța istoriei literare la stabilirea sau elucidarea unor adevăruri de istorie propriu-zisă. Nu e de mirare așadar că volumul a primit solicitări de a fi tradus și în străinătate. Această amplă monografie a raporturilor culturale româno-polone va deveni ulterior materialul didactic pe baza căruia Ion Petrică a elaborat și condus un curs opțional pentru studenții de la secția de polonă. În anul 1978, Ion Petrică devine, prin concurs, conferențiar, iar din 1993 până în 2004, anul pensionării, ocupă postul de profesor universitar. Pe perioada activității a fost de două ori șef al Catedrei de Limbi Slave (1990-1996), iar din 1973 până la momentul ieșirii la pensie a îndeplinit și funcția de șef al secției de polonă. Din 2004 până în prezent, Ion Petrică este profesor consultant la Catedra de Limbi Slave din

---

¹ Aprecierea îi aparține lui Constantin Geambașu (vezi recenzia cărții în revista „Analele Universității București” seria Limbi și Literaturi Străine, Anul XXX, 1981, p. 144-146).

cadrul Facultății de Limbi Străine, Universitatea București, și conducător de doctorat, contribuind și pe această cale la afirmarea studiilor de istorie literară slavă în România.

Activitatea didactică a profesorului Ion Petrică a stat cu precădere sub semnul literaturii polone, dar a ținut și ore de curs practic. A predat cursul de istorie a literaturii polone de la origini până în prezent, cursul de istorie a culturii și civilizației polone, cursul de teorie și practică a traducerii, cursul de istorie a relațiilor culturale româno-polone, cursuri opționale de orientări moderne în literatura contemporană și a condus seminarii de limba și literatura polonă.

În domeniul cercetării științifice, preocupările profesorului Ion Petrică s-au axat preponderent pe diverse probleme de literatură polonă, literatură comparată, raporturi culturale româno-polone, materializate în câteva zeci de studii și articole publicate care demonstrează excelența stăpânire a metodei comparatiste și profunda analiză a textului literar în structurile sale caracteristice (vezi „incursiunile literare” în opera clasicilor H. Sienkiewicz, B. Prus, Maria Konopnicka, Władysław St. Reymont, sau a unor autori din perioada contemporană: T. Różewicz, Sł. Mrozek, T. Nowak, W. Gombrowicz, ș.a.). Merită amintit aici volumul său de studii polono-române, apărut în anul 1994 la Editura Universității București. A fost totodată preocupat și de fenomenul receptării literare, dovadă în acest sens fiind studiile: *Interesul românilor pentru literatura polonă în secolul al XIX-lea, Literatura polonă în România în timpul celui de al doilea război mondial, Începuturile receptării literaturii române în Polonia*. La toate acestea se adaugă volumele coordonate, îngrijite și prefațate de Domnia Sa, dintre care menționăm aici două titluri: *Antologia literaturii polone*, I, București, 1978; *Relații culturale româno-polone*, București, Editura Universității, 1982. De-a lungul carierei sale, a venit în întâmpinarea nevoilor didactice atât ale studenților, elaborând o serie de manuale universitare, cât și a elevilor din învățământul preuniversitar, pentru care a întocmit manuale de limba polonă ca limbă maternă.

O latură deosebit de importantă a activității profesorului Ion Petrică o reprezintă popularizarea literaturii polone în România prin traduceri, prefețe, note și tabele cronologice. Cele aproape douăzeci de volume de autori polonezi dintre cei mai diverși (ca epocă, stil, specie literară) se remarcă printr-o calitate extraordinară a traducerii și o foarte bună înțelegere a textelor. Merită amintită aici cu toate elogiile traducerea *Manechinelor* lui Bruno Schulz și mai ales transpunerea în limba română a romanelor lui Witold Gombrowicz (*Ferdydurke*, *Trans-Atlantic*, *Pornografie* și *Cosmos*), distinsă cu două premii remarcabile: Premiul pentru traduceri al Asociației Scriitorilor din București, acordat în 1996, pentru versiunea românească a romanului *Ferdydurke*, și Premiul Uniunii Scriitorilor din România, primit în anul 1999, pentru traducerea romanelor *Trans-Atlantic* și *Pornografie*.

Pentru meritele sale deosebite în domeniul filologiei polone și a promovării literaturii și culturii polone, Ion Petrică a fost distins cu premii și medalii nu numai de mediile din România (Medalia Muncii clasa a III-a), ci și de autoritățile statului polonez: „Meritul Cultural Polonez” (1970, distincție a Ministerului Culturii și Artei), primit pentru activitatea în domeniul traducerilor și promovării literelor polone în România, „Crucea de Cavaler al Ordinului Meritul Republicii Polone” (1997) și „Medalia Comisiei Educației Naționale” (2004), conferită pentru bogata sa activitate didactică și științifică.

Ion Petrică este membru al Uniunii Scriitorilor din România, membru al Asociației Slaviștilor din România și membru al colegiului de redacție al revistei „Romanoslavica”. Numele său este citat într-o serie de publicații de prestigiu din țară și străinătate (vezi următoarele referințe: M. Mitu, *Petrică Ion*, în *Literatura polska. Przewodnik Encyklopedyczny*, Varșovia, PWN, 1985, p. 160-161; S. Velea, *Ion Petrică – Între istorie și istorie literară*, în *Interferențe literare româno-polone*, București, Editura Minerva, 1989, p. 226-230; idem, *Ion Petrică*, în

Romanoslavica XLIV

Universalisti și comparatiști români contemporani, București, Editura Medro, 1996, p.269-277; idem, *Ion Petrică*, în *Dicționarul general al literaturii române*, vol. V, București, Editura Univers Enciclopedic, 2006, p. 223-224.)

Spiritul său critic, analitic și polemic care i-au permis să fie un filolog și dascăl dăruit, capacitatea de bun organizator și îndrumător, demonstrată în anii când s-a aflat la conducerea Catedrei, talentul de critic și traducător, natura sa deschisă, prietenoasă, jovială conturează în linii sumare portretul unuia dintre cei mai apreciați slaviști români.

La frumoasa vârstă de 75 de ani îi urăm din toată inima distinsului profesor Ion Petrică „La mulți ani!”, multă sănătate și putere de muncă în continuare.

Cristina Godun

Istoricul Veniamin Ciobanu la 70 de ani

Născut în anul 1938 în satul Știrbăț, comuna Udești, județul Suceava, după absolvirea cursurilor Școlii Pedagogice (1952-1956), Veniamin Ciobanu a obținut diploma de învățător, funcționând în această calitate o perioadă de patru ani (1956-1960) în diferite localități ale județului. În urma examenului de admitere în anul 1960 a devenit student la Facultatea de Istorie-Filosofie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, pe care a absolvit-o în anul 1965, cu titlul de diplomat în istorie. La scurt timp după absolvirea studiilor a fost repartizat la Institutul de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol” din Iași, al Academiei Române, în cadrul căruia a promovat prin concurs toate treptele aferente profesiei de cercetător științific.

Încă de la începutul carierei academice, tânărul istoric și-a îndreptat atenția spre cercetarea și studierea relațiilor româno-slave, continuând astfel o îndelungată și strălucită tradiție (vezi interesul istoricilor B.P. Hasdeu, I. Bianu, N. Iorga, P.P. Panaitescu față de lumea slavă). Îndreptându-se cu precădere spre istoria Poloniei în context european, Veniamin Ciobanu a urmat cursuri postuniversitare de limba polonă la Facultatea de Limbi Slave a Universității din București și de limba germană la Universitatea „Al.I. Cuza” din Iași, asigurându-și astfel baza lingvistică necesară pentru accesul la texte originale. Nivelul cunoașterii limbii polone a crescut pe măsură ce a efectuat diferite stagii de documentare în Polonia, unde a lucrat intens în biblioteci și arhive, descoperind numeroase mărturii ale relațiilor istorice polono-române, pe care le-a valorificat în studii și articole publicate în reviste și volume de specialitate sau în comunicări științifice, bine primite printre istoricii români și străini.

În anul 1970 s-a înscris la doctorat, elaborând și susținând teza *Relațiile Moldovei cu Polonia în secolul al XVIII-lea (1699-1792)*. Obținerea titlului de doctor în istorie, în anul 1975, a constituit un stimulent important pentru continuarea și extinderea cercetărilor. A publicat monografia *Relațiile politice româno-polone între 1699 și 1848*, distinsă de Academia Română cu premiul „Nicolae Iorga” în anul 1980. Aceste rezultate deosebite au stat la baza promovării sale științifice în cadrul Institutului de Istorie din Iași. În anul 1990 a primit calitatea de conducător științific la doctorat în specializarea *Istoria relațiilor internaționale*. La scurt timp, în anul 1991, a fost numit secretar al părții române în Comisia mixtă de istorie româno-polonă. Calitatea de conducător științific în domeniul doctoratului va fi extinsă și în cadrul Universității „Al.I. Cuza”, la aceeași specializare (Istoria relațiilor internaționale). În semn de recunoaștere a calităților și competențelor sale științifice, istoricul Veniamin Ciobanu a fost admis ca expert evaluator în Consiliul Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior (2004).

Cercetarea științifică propriu-zisă s-a desfășurat în mai multe direcții:

1) istoria relațiilor româno-polone (secolul al XIV-lea – prima jumătate a secolului al XIX-lea). În această direcție, datorită bunei cunoașteri a limbii polone și a cercetărilor întreprinse în mod sistematic, Veniamin Ciobanu a publicat studii și volume apreciate în lumea științifică, impunându-se astfel ca unul dintre cei mai avizați cunoscători în domeniu;

2) dinamica statutului juridic al Principatelor Române: interpretare juridică și practică politică (secolul al XIV-lea – 1859). De aici concentrarea cercetătorului asupra evoluției locului statelor române în cadrul sistemului politic otoman de-a lungul timpului. Având în vedere însă situația politică din Balcani și influența marilor puteri asupra Peninsulei, cercetarea a fost extinsă

în mod firesc asupra contextului european, fiind abordate aspecte mai puțin cunoscute de istoriografia română (vezi, de exemplu, evoluția problemei orientale din momentul apariției ei – sfârșitul secolului al XVII-lea – și până la „rezolvare” – sfârșitul Primului Război Mondial);

3) statele nordice și problema orientală, temă inedită în istoriografia română. Autorul a urmărit variate conexiuni și interfețe dintre zona balcanică și cea scandinavă, locul Orientului European în politica continentală a marilor puteri europene (secolele al XVIII-lea – al XX-lea);

4) statele italiene și Principatele Române în problema orientală: conexiuni și interfețe (secolele al XVIII-lea – al XIX-lea);

5) interfețe politice și ideologice în Europa Centrală și de Est (secolele al XIV-lea – al XIX-lea), o temă frecventă nu doar în rândurile istoricilor;

6) istoria integrării europene și a creării sistemelor de securitate europeană (continentale și zonale), așa cum a evoluat ea în secolele al XVIII-lea, al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea;

7) inițierea și editarea colecției de documente *Europe and the Porte. New Documents on the Eastern Question*, din care a publicat până în prezent patru volume (rapoarte diplomatice inedite, depistate în arhivele din Stockholm, Marea Britanie, Germania, Italia). Dincolo de valoarea cognitivă și instrumentală, aceste documente aruncă o lumină foarte interesantă asupra evoluției limbii franceze ca limbă a cancelariilor europene în perioada discutată.

Aceste direcții ample de cercetare, extrem de solicitante, s-au materializat în numeroase articole, studii, comunicări, monografii, volume de documente (vezi lista de lucrări), care atestă neîndoiește potențialul științific deosebit al autorului, puterea de muncă, rigoarea, disciplina și dăruirea de sine. Dacă la toate acestea adăugăm și efortul de îndrumare competentă a doctoranzilor, implicarea în elaborarea de proiecte științifice internaționale în colaborare cu instituții europene de profil, se conturează pregnant chipul omului de știință modern, preocupat în permanență de îmbunătățirea stilului de muncă și a metodologiei de cercetare. Pentru istoricul Veniamin Ciobanu viața s-a identificat în mare măsură cu profesia. Tenacitatea, spiritul critic și polemic, capacitatea de interpretare și de analiză au contribuit la afirmarea sa ca unul dintre cei mai apreciați istorici români.

La împlinirea frumoasei vârste de 70 de ani îi dorim viață lungă, putere de muncă în continuare, bucurii și împliniri! La mulți ani!

Constantin Geambașu

Lista publicațiilor

I. Volume:

1. *Jurnal ieșean la sfârșit de veac (1775-1800)*, Editura Junimea, Iași, 1980
Recenzii: „Revista de istorie”, t.34, 1981, nr.4, p.790-793; „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol”, XVIII (1981), p.783-784; „Bulletin de la Société Française d’Etudes du XVIIIe siècle”, Paris, N°36, Janvier, 1981, p.779-782.
2. *Relațiile politice româno-polone între 1699 și 1848*, Editura Academiei Române, București, 1980
Recenzii: „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol”, XVIII (1981), p. 780; „Revue des Etudes Sud-Est Europeens”, nr.4, 1981, p.779-784; „Bulletin de la Société Française d’Etude du XVIIIe siècle”, Paris, N°36, Janvier, 1981, p.782-784; „Bulletin de la Société d’Histoire Moderne”, supplément à la „Révue d’Histoire Moderne et Contemporaine”, N°1, 1982, Seizième Série, N°13, 81e année, p.38-39; „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj-Napoca”, 1982, p.72-73; „Südost-Forschungen”, 41 (1982), p.494; „Studia Historyczne”, r. XXVI, 1983, z.2 (101), p.329-332.
3. *Les Principautés Roumaines et la politique européenne 1699-1815*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1984
Recenzii: „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol”, XXII₂ (1985), p.894-895.
4. *Les Pays Roumaines au seuil du 18ème siècle. Charles XII et les Roumains*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1984 (*Carol al XII-lea și românii*, Editura Domino, București, 1999)
5. *La granița a trei imperii*, Editura Junimea, Iași, 1985
Recenzii: „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol”, XXIII₂ (1986), p. 1032
6. *Țările Române și Polonia. Secolele XIV-XVI*, Editura Academiei Române, București, 1985
Recenzii: „Südost-Forschungen”, 46 (1987), p.429-431
7. *La cumpănă de veacuri (Țările Române în contextul politicii poloneze la sfârșitul secolului al XVI-lea și începutul secolului al XVII-lea)*, Editura Junimea, Iași, 1991
Recenzii: „Südost-Forschungen”, 52(1993), p.429-431; „Analele științifice ale Universității „Al.I. Cuza” din Iași” (Serie Nouă). Istorie, t.XXXVII-XXXVIII, 1991-1992, p. 280-282
8. *Politică și diplomație în secolul al XVII-lea (Țările Române în raporturile polono-otomano-habsburgice-1601-1634)*, Editura Academiei Române, București, 1994
9. *România în politica est-central europeană (1648-1711)*, Editura Institutul European, Iași, 1997
Recenzii: „Revista de istorie a Moldovei”, Chișinău, nr.3-4, 1998, p.103-105; „Analele Universității „Spiru Haret”, Seria Istorie, 1998, nr.1, p.187; „Balcanica Posnaniensia. Acta et studia”, IX/X, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań, 1999, p. 255-257
10. *Statutul juridic al Principatelor Române în viziune europeană (sec. XVIII)*, Editura Universității „Al.I. Cuza”, Iași, 1999
Recenzii: „Anuarul Institutului de Istorie „A.D. Xenopol”, Iași”, vol. XXXVII, 2000, p.391-393

II. Volume coordonate:

1. *Europe and the Porte: New Documents on the Eastern Question*, Volume I: *Swedish Diplomatic Reports, 1795-1797*; Introduction and Notes translated by Lucian-Dumtru Dîrdală, The Center for Romanian Studies, Iași-Oxford-Portland, 2001
Recenzii: *Studii și materiale de istorie medie*, vol. XX, 2002, p. 367-369
2. *Europe and the Porte; New Documents on the Eastern Question: Volume II: Swedish Diplomatic Reports, 1798-1799*, Introduction and Notes translated by Lucian-Dumtru Dîrdală, The Center for Romanian Studies, Iași-Oxford-Portland, 2001
Recenzii: *Studii și materiale de istorie medie*, vol. XX, 2002, p. 367-369
3. *Idées politiques et mentalités, en Pologne et en Roumanie entre l'Orient et l'Occident (XVIIIe-XXe siècles)*. Colloque de la Commission d'Historiens Roumains et Polonais, Bucarest 25-26 septembre 2001, Editura Universității din Cluj, Cluj-Napoca, 2002 (în colab.)
Recenzii: „Polonus. Pismo Związku Polaków w Rumunii”, nr.1-2003, p.16-17; „Anuarul Institutului de Istorie “A.D. Xenopol”, Iași”, XLI, 2004, Iași, p. 660-661
4. *Romanian and Polish Peoples in East-Central Europe (17th-20th Centuries)*, Edited by Veniamin Ciobanu, Editura Junimea, Iași, 2003
Recenzii: „Polonus. Pismo Związku Polaków w Rumunii”, nr.11-12, 203, p.15; „Porta. Kwartalny przewodnik społeczny i kulturalny”, nr.5, 2003, p.36-38; „Anuarul Institutului de Istorie “A.D. Xenopol”, Iași”, XLI, 2004, Iași, p. 659-660
5. *East-Central Europe and the Great Powers Politics (19th-20th Centuries)*, Edited by Veniamin Ciobanu, Editura Junimea, Iași, 2004
Recenzii: „Anuarul Institutului de Istorie “A.D. Xenopol”, Iași”, t.XLII, 2005, Iași, p.790-791
6. *Statele nordice și problema orientală (1792-1814)*, Editura Junimea, Iași, 2005
Recenzii: *Studii și materiale de istorie medie*, vol. XXIV, 2006, p. 326
7. *Raportul putere centrală – factori politici interni reflex al statutului juridic al Principatelor Române (sec. XVII – XVIII)*, volum coordonat de Veniamin Ciobanu, Editura Junimea, Iași, 2006
Recenzii: „Revista de istorie a Moldovei”, 1-2, 2006, p. 86-87; *Studii și materiale de istorie medie*, vol. XXIV, 2006, p. 328
8. *Europe and the Porte. New Documents on the Eastern Question. Volume III: Swedish Diplomatic Reports, 1799-1808*, Editura Junimea, Iași, 2006
9. *Europe and the Porte. New Documents on the Eastern Question. Volume IV. Swedish Diplomatic Reports, 1791-1796*, Editura Junimea, Iași, 2006
10. *Europe and the Porte. New Documents on the Eastern Question: Volume V: Prussian and English Diplomatic Reports 1791-1803*, Editura Junimea, Iași, 2006
11. *Evoluții politice în Europa Centrală și de Est (1774-1814)*, Editura Junimea, Iași, 2007
12. *Europe and the Porte. New Documents on the Eastern Question: Volume VI: English and Swedish Diplomatic Reports 1799-1811* (in colab.), Editura Junimea, Iași, 2008

III. Studii

1. *Confederația de la Bar și implicațiile ei pentru Moldova (1768-1771)*, în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol” (AIIA), Iași, vol.VII, 1970, p. 279-290
2. *Aspecte ale relațiilor comerciale dintre Moldova și Polonia în secolul al XVIII-lea*, în AIIA, Iași, vol. VIII, 1971, p.119-144
3. *Moldova în conflictul diplomatic polono-turc din anii 1764-1766*, în AIIA, Iași, vol. IX, 1972, p. 159-183
4. *Les Principautés Roumaines à la fin du XVIII-è siècle et les partages de la Pologne*, în „Revue Roumaine d’Histoire”, vol. XII, nr. 4, 1973, p. 715-730
5. *Raporturile turco-polone și Moldova de la pacea de la Karlowitz până la 1714*, în AIIA, Iași, vol. X, 1973, p. 183-197
6. *Une nouvelle contribution concernant le combat de Grünwald (1409-1411)*, în „Revue Roumaine d’Histoire”, vol. XII, nr. 4, 1973, p. 757-761
7. *Istoriografia română despre relațiile româno-polone în epoca medie*, în „Revista de istorie”, vol. XXVII, nr. 5, 1974, p. 727-736
8. *La situation internationale et l’orientation politique de la Moldavie à l’époque de Démètre Cantemir*, în „Dacoromania”, 2, 1974, p. 77-90
9. *Biserica Bărboi din Iași*, în vol. *Monumente istorice bisericesti din Mitropolia Moldovei și Sucevei*, Iași, 1974, p.377-380
10. *Documente poloneze de la Mihai Racoviță 1709*, în „Revista arhivelor”, vol. II, nr. 4, 1975, p. 455-461
11. *Les relations politiques de l’Empire ottoman et de la Pologne au XVIIIème siècle et les Principautés Roumaines*, în „Revue des Études Sud-Est-Européenes”, t. XIII, 1975, p. 443-452
12. *Documente inedite privind relațiile Moldovei cu Polonia în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea*, în AIIA, Iași, vol. XIII, 1976, p. 355-371
13. *Relațiile lui Ștefan cel Mare cu Polonia oglindite în istoriografia poloneză*, în „Cercetări istorice” (Serie Nouă), Iași, vol. VIII, p. 287-293
14. *Relațiile politice ale Moldovei cu Polonia în secolele XVI-XVIII în lumina unor cercetări recente*, în „Revista de istorie”, vol. XXX, nr.6, 1977, p. 1103-1119
15. *Les relations politiques de la Moldavie avec la Pologne pendant le premier regne de Petru Rareș (1527-1538)*, în „Revue Roumaine d’Histoire”, vol. XVIII, nr. 2, 1978, p. 381-390
16. *Alexandru Ioan Cuza et son époque vue par l’historien polonais Juliusz Demel* (în colab.), în „Revue Roumaine d’Histoire”, vol. XVIII, nr. 2, 1978, p. 269-290
17. *Aspects du trafic commercial fluvial dans la zone de la Mer Noire dans la 2-è moitié du XVIII-è siècle*, în „Revue Roumaine d’Histoire”, vol. XIX, nr. 4, 1980, p. 733-739
18. *Jan Sobieski w historiografii rumuńskiej*, în „Śląski Kwartalnik Historyczny "Sobótka””, Rocznik XXXV, nr. 2, 1980, p. 223-227
19. *Capitolul I, 1699-1815*, din vol. *România în relațiile internaționale 1699-1939*, Editura Junimea, Iași, 1980
20. *Stosunki polityczne rumuńsko-polskie w ostatnim okresie panowania Zygmunta Starego (1538-1548)*, în „Śląski Kwartalnik Historyczny "Sobótka””, Rocznik XXXVI, nr. 3-4, 1982, p.351-358
21. *Contribuții românești la cercetarea raporturilor româno-polone din a doua jumătate a secolului XVI*, în AIIA, Iași, vol. XX, 1983, p. 389-401
22. *Pierwszy rozbiór Polski i aneksja Mołdawii północnej przez Austrię. Kontekst*

polityczny tych wydarzeń i ich wzajemnie powiązania, în „Śląski i Kwartalnik Historyczny "Sobótka"”, Rocznik XXXVIII, nr. 4, 1983, p. 514-523

23. *Din nou despre „lupta de la Plonini”*, în AIIA, Iași, vol. XXI, 1984, p. 137-146

24. *Implicații ale problemei otomane asupra raporturilor politice româno-poloneze în secolul al XVII-lea*, în vol. *Civilizația medievală și modernă românească. (Studii istorice)*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1985, p.204-214

25. *Vasalitate-suzeranitate în raporturile româno-polone din a doua jumătate a secolului XVI: interpretare juridică și practică politică (I)*, în AIIA, Iași, vol. XXII₂, 1985, p.409-420; (II), în *loc cit.*, vol. XXIII₁, 1986, p.131-142; (III) în *loc.cit.*, vol. XXIII₂, 1986, p.583-597

26. *Les Pays Roumains et la Pologne face à la „Question ottomane” au XVII-è siècle (Considerations générales)* (în colab.), în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, vol. XXX, 1985, p.8-18

27. *„Modelul polonez” oglindit în literatura istorică medievală românească (secolele XV-XVII)*, în AIIA, Iași, vol. XXIV₂, 1987, p.587-593

28. *Țările române în raporturile politice polono-habsburgo-otomane în deceniile 6-7 ale secolului al XVI-lea*, în vol. *Români în istoria universală*, I, 1986, p.80-121

29. *Aspects politiques et juridiques de la position des Pays Roumains dans les rapports polono-ottomans à la veille de la Paix de Zsitvatorok (1601-1606)*, în AIIA, Iași, vol. XXV₁, 1988, p.1-12

30. *Succesiunea domnească a Movileștilor – un litigiu politic internațional*, în AIIA, vol. XXV₁, 1988, p. 281-291

31. *Curia papală și problema „sferelor de influență” în spațiul carpato-danubian, în preajma păcii de la Zsitvatorok (1602-1604)*, în *Români în istoria universală*, III₁, 1988, p.511-520

32. *Rola Siedmiogrodu w stosunkach politycznych habsburgo-polsko-tureckich za panowania Stefana Batorego*, în „Acta Universitatis Vratislaviensis”, nr. 1509, Historia, LXXI, Wrocław, 1988, p. 57-65

33. *La pénétration de l'idéologie révolutionnaire dans les Principautés Roumains par la voie polonaise*, în vol. *La Révolution Française et les Roumains. Etudes à l'occasion du bicentenaire*. Publiées par Al. Zub, Iași, 1989, p.163-178

34. *Din istoria raporturilor politice internaționale ale țărilor române din secolul XVII: realizări și perspective (I)*, în AIIA, vol. XXVI₁, 1989, p.509-524

35. *Cauze politice și implicații juridice ale stabilirii raporturilor româno-polone la sfârșitul secolului XIV (1387-1396)*, în „Anuarul Institutului de Istorie “A.D. Xenopol”” (AII), vol. XXVII, 1990, p.103-119

36. *The Equilibrium Policy of the Romanian Principalities in East-Central Europe. 1444-1485*, în vol. *Dracula. Essays on the Life and Times of Vlad Țepeș*, Edited by Kurt Treptow, East European Monographs, Distributed by Columbia University Press, New York, 1991, p.29-52

37. *Cadru juridic și forme de concretizare a echilibrului politic în spațiul carpato-dunărean*, în vol. *Cultură și societate*, Editură Științifică, București, 1991, p.14-35

38. *Între Ungaria și Polonia. O politică de echilibru (1396-1444)*, în AII, vol. XXVIII, 1991, p.179-196

39. *Związki polityczne rumuńsko-polskie w końcu XVII i na początku XVIII w.*, în „Śląski Kwartalnik Historyczny "Sobótka"”, 1992, 1-2, p. 137-143

40. *Idei politice la Nestor Ureche: determinări, surse, motivații*, în AII, vol. XXIX,

1992, p.285-300

41. *Din istoriografia raporturilor politice internaționale ale țărilor române în secolul XVII; realizări și perspective (II)*, în AII, vol. XXIX, 1992, p.395-417

42. *Idee și faptă politică la Ștefan cel Mare*, în AII, vol. XXIX, 1992, p. 35-41

43. *Politische und diplomatische Aktivitäten der Rumänen zu Beginn des 18. Jahrhunderts: Hintergründe und Zielsetzungen (1700-1709)*, în „Südost-Forschungen”, Band 52, 1993, p. 1-10

44. „Sistemul românesc” de alianțe în secolul al XVII-lea, în *România și politica de alianțe. Istorie și actualitate*, Institutul Român de Studii Internationale, București, 1993, p.97-105

45. *Miron Costin și „modelul polonez” (Schiță de portret politic)*, în AII, vol. XXX, 1993, Iași, p. 387-396

46. *Interferențe și conexiuni politice în Europa central-estică în timpul Războiului de 30 de ani (1632-1645)*, în AII, vol. XXX, 1993, p. 295-316

47. *Evoluția conceptului de „Europa” și „european”. Câteva considerații istoriografice*, în vol. *Istoria ca lectură a lumii*, Iași, 1994, p.145-153

48. *Implicații ideologice ale impactului otoman asupra Europei (secolele XIV-XVII). Câteva considerații*, în AII, vol. XXXI, 1994, p. 171-194

49. *Curenți ale ideologiei politice în Europa secolului XVII. Interferențe româno-polone*, în „Revista istorică”, vol.V., 1994, nr. 7-8, p. 761-769

50. *Relațiile internaționale ale țărilor române în epoca medievală, cercetate în istoriografia străină interbelică*, în „Anuarul Muzeului Național al Bucovinei”, vol. XXI, 1994, Suceava, p.114-148

51. *Relațiile internaționale ale țărilor române în evul mediu (secolele XIV-XVI), oglindite în istoriografia polonă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și de la începutul secolului XX. Puncte de reper*, în *Relații româno-polone. Studii și articole*, supliment al Analelor Științifice ale Universității „Al.I. Cuza” din Iași, Secțiunea Literatură, vol. XLI, 1995, Editura Universității „Al.I. Cuza”, p.5-12

52. *Conexiuni politice româno-polone la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea*, în *Itinerarii istoriografice. Profesorului Leonid Boicu la împlinirea vârstei de 65 ani*, volum coordonat de Gabriel Bădărău, Iași, 1996, p.87-94

53. *Implicații ale înfrângerii suedezilor la Poltava (iulie 1709) asupra raporturilor otomano-ruse*, în *Itinerarii istoriografice. Profesorului Leonid Boicu la împlinirea vârstei de 65 ani*, volum coordonat de Gabriel Bădărău, Iași, 1996, p. 95-102

54. *Imagini ale străinului în cronicile din Moldova și Țara Românească (secolul XVIII)*, în vol. *Identitate-alteritate în spațiul românesc*, culegere de studii editată de Al. Zub, Iași, Editura Universității „Al.I. Cuza”, Iași, 1996, p.103-146

55. „*Rațiune de stat*” și „*solidaritate creștină*” în secolul XVII, în AII, vol. XXXII, 1995, p. 69-90

56. *Țările Române în raporturile polono-habsburgice în vremea domniei lui Ieremia Movilă (1595-1601)*, în „Suceava”, Anuarul Muzeului Național al Bucovinei, nr.22-23, 1995-1996, p.303-312

57. *Țările Române în relațiile internaționale la începutul domniei lui Mihai Viteazul*, în vol. *Călugăreni – 400*, București, 1996, p.45-53

58. *Coroana: simbol al puterii monarhice și al statului (secolele XII-XVII). Considerații generale*, în AII, vol. XXXIII, 1996, p.1-22

59. *Implications du démembrément de la Pologne sur les Principautés Roumaines (1793-*

- 1815), în „Revue Roumaine d’Histoire”, vol. XXXV, 1996, nr. 3-4, p.153-160
60. *Die Europa-Rezeption in den rumänischen Fürstentümern des 18. Jahrhunderts*, în vol. *Die Rumänen und Europa vom Mittelalter bis zur Gegenwart* (Harald Hepner, hg.), Böhlau Verlag Wien-Köln-Weimar, 1997, p. 62-87
61. *Titluri atribuite principilor Transilvaniei și domnilor Moldovei și ai Țării Românești – expresie a statutului lor juridic (secolul XVII)*, în AII, vol. XXXIV, 1997, p. 181-196
62. *Ieremia Movilă, între Pajura polonă și Semiluna otomană (1595-1606)*, în vol. *Național și social în istoria românilor. Profesorului Gheorghe Platon la a 70-a aniversare*, Analele Științifice ale Universității „Al.I. Cuza” din Iași (Serie Nouă), Istorie, tomul XLII-XLIII – Supliment, 1996-1997, Editura Universității „Al.I. Cuza” din Iași, 1998, p. 91-101
63. *Un aspect al raporturilor juridice româno-otomane din secolul XVIII: viziune istoriografică și realitate istorică*, în „Xenopoliana”, Buletinul Fundației Academice „A.D. Xenopol” din Iași, VI, 1998, 3-4, p. 58-65
64. *Tratatul de la Küciuk-Kainargi (1774) în lumina diplomației suedeze*, în „Cercetări istorice” (Serie Nouă), XVII/2, Istorie Medie, Modernă și Contemporană, Iași, 1998, p.177-194
65. *Elite și diplomație românească în secolul XVII*, în AII, vol. XXXV, 1998, p.19-36
66. *Informații mai puțin cunoscute privind istoria Bucovinei*, în vol. *O Bukowinie. Razem czy oddzielnie?*, red. Kazimierz Feleszko, Piła-Varșovia, 2000, p. 67-74
67. *Statutul juridic al instituției domniei din Principatele Române, în viziunea documentelor otomane (sec. XVIII)*, în vol. *Structuri politice în secolul XX*, Editura Curtea Veche, București, 2000, p.36-44
68. *Un aspect al viziunii otomane asupra „identității politice” a Principatelor Române (sec. XVIII)*, în „Xenopoliana”, Buletinul Fundației Academice „A.D. Xenopol” din Iași, VIII, 2000, 1-4, p.51-60
69. *Informații documentare privind politica orientală a Angliei (1786-1791)*, în AII, vol. XXXVII, 2000, p. 223-247
70. *Raportul domnie – factori politici interni în Principatele Române în viziunea documentelor otomane (sec. XVIII)*, în vol. *Tradition and Modernity in Romanian Culture and Civilisation, 1600-2000*, edited by Kurt W. Treptow, The Center for Romanian Studies, Iași-Oxford-Portland, 2001, p. 143-157
71. *Românii și polonezii, în perioada crizei poloneze (a doua jumătate a secolului al XVIII-lea)*, în vol. *Kontakty Polsko-Rumuńskie na Przestrzeni Wieków/ Relații polono-române de-a lungul timpului. Materialy z Sympozium/ Materialele Simpozionului*, Związek Polaków w Rumunii – Uniunea Polonezilor din România, Suceava, 2001, p.37-54
72. *Attempts to Create an “Ottoman System” of Europeans Alliances (the End of the 18th Century)*, în „Annuario” (Istituto Romeno di Cultura e Ricerca Umanistica), Anno 3/ no.3/ 2001, p. 22-28
73. *„Problema Basarabiei” în contextul cheștiunii orientale (1774-1812)*, în vol. *Basarabia. Dilema identității*, volum editat de Flavius Solomon, Alexandru Zub, în colaborare cu Sorin Ivănescu și Bogdan Schipor, Fundația Academică „A.D. Xenopol”, Iași, 2001, p.135-145
74. *Implicații internaționale ale actului înfăptuit în anul 1600*, în vol. *Vârstele Unirii. De la conștiința etnică la unitatea națională*, volum editat de Dumitru Ivănescu, Cătălin Turliuc, Florin Cântec, cu un cuvânt înainte de Alexandru Zub, Fundația Academică „A.D. Xenopol”, Iași, 2001, p.27-32
75. *Problema poloneză în propaganda misiunii diplomatice a Franței la Istanbul (1794-1795)*, în vol. *Romania: A Crossroads of Europe*, edited by K.W. Treptow, The Centre for Romanian Studies, Iași, Oxford, Palm Beach, Portland, 2002, p. 57-68

76. *Impresii de călătorie la Dunărea de Jos ale unui diplomat englez (1790-1791)* (în colab), în „Cercetări istorice” (Serie Nouă), vol. XVIII-XX, 1999-2001, Iași, 2002, p. 261-282

77. *La Pologne et les Principautés Roumaines dans le problème oriental (Fin du XVIIIe-debut du XIXe siècle)*, în vol. *Idées politiques et mentalités, en Pologne et en Roumanie entre l'Orient et l'Occident (XVIIIe et XXe siècles)*. Colloque de la Commission d'Historiens Roumains et Polonais, Bucarest 25-26 septembre 2001. Sous la rédaction de l'acad. Gheorghe Platon et de Veniamin Ciobanu, Presse Universitaires de Cluj, Cluj-Napoca, 2002, p. 45-59

78. *Problema poloneză, reflectată în surse diplomatice venețiene (1790-1795). Câteva considerații*, în vol. *Polska i Rumunia na drodze do wzajemnego poznania/ Polonezi și români pe drumul cunoașterii reciproce. Materiały z Sympozium/ Materialele Simpozionului*, Związek Polaków w Rumunii – Uniunea Polonezilor din România, Suceava 2002, p. 35-46

79. *Rumänien und Europa. Ansätze einer europäischen Integration in 18. Jahrhundert*, în vol. *Rumänien in Europa. Geschichte, Kultur, Politik*, Alexander Rubel (hg), Hartung-Gorre Verlag Konstanz, Editura Universității „Al.I. Cuza”, Iași, 2002, p. 33-50

80. *Ignatius Mouradgea d'Ohsson and the Eastern Question in the Politics of the Great Powers*, în vol. *The Torch of the Empire. Ignatius Mouradgea d'Ohsson and the Tableau Général of the Ottoman Empire and the Eighteenth Century*, Istanbul, 2002, p. 85-93

81. *Principatele Române în cadrul Problemei Orientale*, în: Academia Română. Secția de Științe Istorice și Arheologie, *Istoria românilor*, vol.VI, *Românii între Europa clasică și Europa luminilor (1711-1821)*, coord. Paul Cernovodeanu, Nicolae Edroiu, Constantin Bălan, Editura Enciclopedică, București 2002, p. 600-653

82. *Premisele anexării Basarabiei* în: Academia Română. Secția de Științe Istorice și Arheologie, *Istoria românilor*, vol.VI, *Românii între Europa clasică și Europa luminilor (1711-1821)*, ed.cit., p.697-710

83. *The Status of the Romanian Principalities and the Polish Question as Reflected in the Prussian Eastern Policy (the End of 18th Century)*, în vol. *Romanian and Polish Peoples in East-Central Europe (17th-20th Centuries)*, edited by Veniamin Ciobanu, Editura Junimea, Iași, 2003, p. 39-55

84. *Implicații ale păcii habsburgo-otomane de la Vosvár în spațiul carpato-danubian (1664-1683)*, în AII, vol.XXXIX-XL, 2002-2003, Iași, p.371-381

85. *Noi informații documentare privind evoluția problemei orientale (sfârșitul sec. XVIII)*, în AII, vol.XXXIX-XL, 2002-2003, Iași, p. 669-681

86. *An Element of the Juridical Statute of Romanian Principalities in the Ottoman Political System (18th Century)*, în *Balkanica Posnaniensia*, Acta et Studia, XIII, Poznań, 2003, p. 223-234

87. *Conjunctura politică din Europa de Nord-Est la sfârșitul sec. XVIII. Câteva considerații*, în vol. *Relacje Polsko-Rumuńskie/ Relații polono-române*, Związek Polaków w Rumunii/ Uniunea Polonezilor din România, Suceava, 2003, p.13-22

88. *Informații din surse diplomatice venețiene despre criza politică din Europa Orientală (Sfârșitul secolului al XVIII-lea)*, în vol. *Identitate națională și spirit european. Academicianul Dan Berindei la 80 de ani*, Editura Enciclopedică, București, 2003, p.297-309

89. *Statutul juridic al Principatelor Române în viziunea diplomaților franceză și rusă, 1802-1812*, în vol. *Franța, model cultural și politic*, editat de Al. Zub și D. Ivănescu, Editura Junimea, Iași, 2003, p. 215-228

90. *Considerații privind raporturile Moldovei cu Polonia în timpul domniei lui Ștefan cel Mare*, în vol. *Ștefan cel Mare. La cinci secole de la moartea sa*, volum întocmit de Petronel Zahariuc și Silviu Văcaru, Editura Facla, Iași, 2003, p. 249-267

Romanoslavica XLIV

91. *Interférences politiques entre Venise et les Roumains dans l'Orient Européen (1789-1797)*, „Revue Roumaine d'Histoire”, tome XLII, 2003, nr. 1-4, p.145-158
92. *Contribuții documentare ale istoriografiei românești din secolul XX la cercetarea istoriei relațiilor româno-polone*, în vol. *Relacje Polsko-Rumuńskie. Materiały z Sympozium/Relațiile româno-polone. Materialele Simpozionului*, Suceava, 2004, p. 140-153
93. *Political French-Russian-Prussian Rivalries in the German Territory (1800-1814)*, în vol. *Eastern-Central Europe and the Great Powers Politics (19th-20th Centuries)*, edited by Veniamin Ciobanu, Editura Junimea, Iași, 2004 p.11-49
94. *Nizam-i-Djedjid (le Nouvel Ordre) dans la vision d'un diplomate suédois*, în AII, vol.XLI, Iași, 2004, p.215-224
95. *Projets de l'intégration de l'Empire Ottoman dans un système européen d'alliances politiques et militaires 1792-1799*, în vol. *Pologne-Roumanie. Intégration européenne XVIII-XX siècles. Colloque de la Commission d'Historiens Polonais et Roumains (Septembre 2003)*, redacteur Janusz Zarnowski, Instytut Historii PAN, Varșovia, 2004, p.17-31
96. *Informations about the Circumstances of the Annexation of Bucovina that Appeared in an Italian Periodical*, în „Revue Roumaine d'Histoire”, tome XLIII, 2004, nr.1-4, Janvier-Décembre, p. 57-72
97. *Din istoria Lituaniei și a raporturilor politice româno-lituaniene (I)*, în „Lumea carpatică”, revistă de cultură și civilizație tradițională, nr.2 (8), Suceava, 2004, p.18-24; *Din istoria Lituaniei și a raporturilor politice româno-lituaniene (II)*, în *op.cit.*, nr.2 (10), Suceava, 2005, p. 38-43
98. *Implicații românești ale bătăliei de la Poltava*, în vol. *Istorie și societate în spațiul est-carpatic (secolele XIII-XX). Omagiu profesorului Alexandru Zub*, volum editat de Dumitru Ivănescu și Marius Chelcu., Editura Junimea, Iași, 2005, p. 83-92
99. *Coroana Polonă și instituția domniei din Moldova (a doua jumătate a secolului XVI)*, în vol. *W Kręgu Relacji Polsko-Rumuńskich. Materiały z sympozium*, Suceava, 2005, p. 115-124
100. *Aspects of the Political Crisis of the Ottoman Empire Revealed by Swedish Diplomatic Reports (1799-1809)* (în colab.), în „Anuarul Institutului de Istorie “A.D. Xenopol””, XLII, 2005, Iași, p.667-698
101. *First World War – epilogue to the eastern question as a European matter*, în vol. *La Roumanie et la Grande Guerre*, ouvrage édité par Dumitru Ivănescu et Sorin D. Ivănescu a l'occasion du XXème Congrès des Sciences Historiques, Editura Junimea, Iași, 2005, p. 303-334.
102. *The Romanian Principalities and the Political Crisis of the Ottoman Empire at the End of the 18th Century*, în vol. *Ethnic Contacts and Cultural Exchanges North and West of the Black Sea. From the Ottoman Conquest to the Present*, edited by Flavius Solomon and Alexandru Zub, in cooperation with Marius Chelcu, Editura Trinitas, Iași, 2005, p.155-170
103. *Statutul juridic al instituțiilor centrale și locale ale Principatelor Române în viziune otomană (sec. XVIII)*, în vol. *Raportul putere centrală – factori politici interni reflex al statutului juridic al Principatelor Române (sec. XVII-XVIII)*, volum coordonat de Veniamin Ciobanu, Editura Junimea, Iași, 2006 p. 140-233.
104. *Nicolae Iorga – istoric al relațiilor româno-polone. Câteva considerații*, în vol. *Nicolae Iorga 1871-1940. Studii*, coord. Constantin Bușe, Editura Universității din București, 2006, p. 94-108.
105. *Români și Europa în secolul XVIII. Câteva considerații*, în vol. *Rumuny i Polacy w Europie. Historia i dzień dzisiejszy. Materiały z sympozium*, Suceava, 2006, p. 160-166
106. *Marile Puteri și crizele orientale (1821-1853). Considerații istoriografice*, în vol. *Congresul de*

Romanoslavica XLIV

pace de la Paris (1856). Prefaceri europene, implicații românești, volum editat de Dumitru Ivănescu și Dumitru Vitcu, Editura Junimea, Iași, 2006, p. 9-26

107. *Rivalități politice în Europa Centrală și de Est (1721-1740)*, în AII, vol. XLIII/XLIV, 2006-2007, p. 309-333

108. *Moldova în raporturile politice polono-otomane și Movileștii (1621-1634)*, în vol. *Polacy i Rumuni a historyczne i kulturalne dziedzictwo Europy*, Suceava, 2007, p.174-180

109. *L'étranger dans l'imaginaire roumain au carrefour du XVIIe et du XVIIIe siècles*, în vol. *Informations et l'imaginaire. Image roumaine sur la Pologne et image polonaise du Sud-Est Européen du XVIIe au XXe siècle*, paru par le soin de Dan Berindei, Editura Academiei, București, 2007, p. 35-47

110. *Proiecte și tentative de reorganizare politică a Europei Centrale la sfârșitul secolului XVIII și la începutul secolului XIX*, în vol. *Națiune și europenitate. Studii istorice. In honorem magistri Camilli Muresanu*, volum îngrijit de Nicolae Edroiu, Susana Andea, Șerban Turcuș, Ed. Academiei Române, București, 2007

111. *Războiul pentru succesiunea la tronul Poloniei: cauze și implicații asupra situației internaționale din Europa Centrală și de Est (1733-1737)*, în vol. *We wspólnocie narodów i kultur. W kręgu relacji polsko-rumuńskich/ Comunitatea popoarelor și culturilor. În lumea relațiilor polono-române*, Związek Polaków w Rumunii/ Uniunea Polonezilor din România, Suceava, 2008, p. 83-89

IN MEMORIAM

DAN HORIA MAZILU
(1943 – 2008)

În ziua de 16 septembrie 2008 s-a stins din viață, după o grea suferință, unul din reprezentanții de frunte ai slavisticii românești din ultima jumătate de secol, prof.dr. Dan Horia Mazilu, membru corespondent al Academiei Române.

Nu mi-aș fi putut închipui, prin 1967, când D.H. Mazilu a ocupat prin concurs postul de preparator la Catedra de limbi slave, după o prezență studențească strălucită la secția de ucraineană, că patru decenii mai târziu voi scrie despre el la timpul trecut. În cazul lui, ca și în al altor câțiva eminenți cercetători în domeniul filologiei slavo-române, ascensiunea sa a fost fulminantă. Deosebit de activ, cu o mare putere de muncă, după titlul de doctor în filologie, la 30 de ani neîmpliniți, cu o teză despre Udriște Năsturel (1972), urcă vertiginos treptele ierarhiei universitare: asistent, lector, conferențiar, profesor (1991), publică manuale de limbă și literatură ucraineană pentru studenți, dar, înzestrat și cu vocația sintezei, dă adevărata măsură a capacităților sale de asiduu cercetător al literaturii române vechi, în strânsă conexiune cu literaturile slave, într-un șir impresionant de monografii ale unor curente și genuri literare; cărțile sale despre Renașterea și barocul românesc, despre cronicarii munteni și moldoveni, despre Varlaam și Ioasaf, despre proza oratorică în literatura română veche și vocația europeană a acesteia, toate încărcate de informație, cu o scriitură alertă, atractivă și profundă totodată, rămân esențiale în domeniu. Spiritul său, analitic și sintetic în același timp, tinzând spre exhaustivitate, se vedește în cele trei masive volume cu titlul *Recitind literatura română veche* (apărute la Editura Universității București în anii 1994-2000), de mare folos nu numai studenților cărora le sunt destinate, ci și publicului larg, „tuturor celor interesați de istoria și evoluția fenomenului literar românesc până la jumătatea secolului al XVIII-lea”.

Transferat în 1990 la Facultatea de Litere, D.H. Mazilu devine șef al Catedrei de literatură română veche, apoi decan al Facultății (1996), inițiază, pe urmele lui N. Cartoian, o serie intitulată „Noi cercetări literare”, cuprinzând îndeosebi studii și articole ale studenților săi; editează vechiul curs al lui Ștefan Ciobanu, texte ale cronicarilor, monografii despre Petru Movilă, Dosoftei, Antim Ivireanul ș.a.

Numeroasele atribuții pe care și le-a asumat între timp (director al cursurilor de vară de limbă, literatură și civilizație ale Universității din București și, în anii din urmă, șef al secției de literatură română veche de la Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” al Academiei Române și director al Bibliotecii Academiei Române), funcții cu care a cheltuit o mare energie, nu l-au îndepărtat de la masa de scris. Din 1999, la curent cu noile tendințe în cercetarea umanistă pe plan european, își schimbă metoda; în locul unor monografii cu vădit țel didactic, în conformitate și cu planurile de învățământ, D.H. Mazilu scoate, cu o regularitate remarcabilă, tomuri excelente consacrate unor teme, unor „felii” de existență și activitate umană în vremurile trecute; în spiritul școlii franceze de la „Annales” (a lui Fr. Braudel), ilustrată de figuri ca Georges Duby, P. Mandrou, E. Garin, R. Vovelle ș.a.), D.H. Mazilu adoptă metoda frecventă în studiile de imagologie, de istorie a ideilor și mentalităților, de antropologie socio-culturală, dând la iveală opere care prin concepția lor vastă, atotcuprinzătoare, pot sta alături de altele similare pe

Romanoslavica XLIV

plan european: *Noi despre ceilalți. Fals tratat de imagologie* (1999), *O istorie a blestemului* (2001), *Voievodul dincolo de sala tronului* (2003), *Lege și fărădelege în lumea românească veche* (2006), *Noi printre ceilalți sau despre literatura peregrinilor* (2003), *Văduvele sau despre istorie la feminin* (2008) – cele mai multe apărute la Editura Polirom din Iași. Prin acestea, D.H. Mazilu poate fi considerat un „Georges Duby” al nostru, al românilor. Dacă „timpul ar mai fi avut răbdare” am fi putut beneficia în viitor de alte asemenea teme sau figuri (poate cărturarul, militarul sau duhovnicul!), căci D.H. Mazilu, așa cum le-a imaginat, cum le-a dezvoltat și realizat pe cele de până acum, avea, credem, toate datele și posibilitățile să le înfăptuiască.

Din păcate, Parcele i-au tăiat firul vieții în plină putere creatoare. S-a consumat eroic în mari acțiuni, de anvergură, aproape supraomenești, cărora până la urmă n-a putut să le facă față. Ne rămâne o pildă inegalabilă de devotament față de carte, față de știință, față de cultura românească. Rămânem cu mândria că Dan Horia Mazilu a pornit, la începutul carierei sale, din rândurile noastre, ale slaviștilor de la Facultatea de Limbi și Literaturi Străine a Universității. Dar acest fapt, cu atât mai mult, ne obligă.

Nu-l vom uita!

Mihai Mitu

CRONICI

Al XIV-lea Congres Internațional al slaviștilor, Ohrid, Macedonia, 10-16 septembrie 2008

Al XIV-lea Congres Internațional al slaviștilor, desfășurat în Macedonia, a reprezentat un eveniment important pentru slaviștii din lumea întreagă, în anul 2008. Desfășurat sub patronajul președintelui țării, Branko Ťirvenkovski, Congresul a reunit un număr impresionant de participanți (peste 650), reprezentanți de seamă ai slavisticii europene și mondiale. Un rol deosebit în organizarea și coordonarea Congresului a revenit Comitetului Internațional al Slaviștilor, ai cărui membri s-au întrunit în mai multe ședințe pentru a discuta și analiza tematica și comisiile de lucru, precum și alte detalii administrativ-organizatorice. O mare responsabilitate a revenit ulterior Comitetului Național al Slaviștilor din Macedonia (președinte Academician Milan Ghiurcinov, vicepreședinte Traiko Stamoski, secretarul general Dimitri Risteski). Deschiderea congresului a avut loc într-un cadru festiv, unde au luat cuvântul, printre alții, Ministrul Educației și Științei din Republica Macedonia, Pero Stoianovski, președintele Academiei de Științe din Macedonia, Gheorghi Stardelov, Rectorul Universității „Chiril și Metodie” din Skopje, Gheorghi Martinovski, primarul orașului Ohrid, Aleksander Petreski, președintele comitetului internațional al Slaviștilor, academician Milan Ghiurcinov și alții.

Cele două volume de rezumate ale lucrărilor prezentate de participanți (cel de lingvistică are 314 p., iar cel de cultură, literatură, folclor, istorie a slavisticii – 393 p.) oferă o bună imagine asupra evenimentelor de la congres. În ceea ce privește partea de cultură și folclor, lucrările s-au desfășurat (ca, de altfel, și în cazul celorlalte domenii) pe două paliere: referate susținute în cadrul secțiilor, precum și în cadrul blocurilor tematice. Au participat slaviști din 35 de țări, reprezentând un număr total de peste 780 de persoane, dintre care 650 prezente efectiv, cu tot atâtea contribuții. Cele mai numeroase delegații au fost cele din Rusia – 84 de participanți, Polonia – 67, Cehia – 61, Germania – 56, Ucraina – 56, Serbia și Muntenegru – 48, Macedonia – 41, Bulgaria – 40 ș.a.m.d, delegația României (cu un număr total de 19 participări) fiind una dintre cele mai mici (dacă avem în vedere țările cu o veche tradiție a studiilor de slavistică).

Lucrările de etnologie și folclor s-au bucurat de un număr destul de mare de participanți (73), fiind susținute în cadrul mai multor secțiuni, în funcție de tematica abordată de cercetători. Pe lângă secțiile de specialitate (etnolingvistică – în cadrul mai multor ateliere de la secțiunea de lingvistică – și folclor), au mai fost propuse și câteva blocuri tematice: „Фольклористика в контексте наук о традиционной духовной культуре. Вопросы теории и методологии” (coord. A.S. Karghin, Rusia), „The Cultural Paradigms of Holy Foolery” (coord. Svitlana Kobet, Canada), „Folklor v multimediálnej komunikácii a v každodennej kultúre” (Zuzana Profantová, Slovacia), „Językowo-kulturowy obraz świata Słowian w świetle etnolingwistyki” (coord. Jerzy Bartmiński, Polonia).

În pofida numărului mare de comunicări susținute în aceleași zile și în aceleași intervale de timp, cei interesați au putut face „slalom” printre comunicări și săli de ședință, pentru a audia lucrările care le-au captat atenția. Una din prezențele cele mai apreciate la congres a fost aceea a Svetlanei Mihailovna Tolstaia (Institutul de slavistică și balcanistică din Moscova), care, prin prelegerile sale de etnolingvistică (*Семантическая реконструкция и проблема многозначности праславянского слова*), a reușit să adune, de fiecare dată când a avut luări de cuvânt, peste două sute de audienți, lingviști și folcloriști, interesați de modelele de analiză ale

substratului vechi slav, privit în cadru mai larg, de imagine lingvistică a lumii. Prezențe importante au fost, de asemenea, cele ale lui A.L. Toporkov (*Любовные заговоры славянских народов в компаративном отношении*), L.N. Vinogradova (*К проблеме типологии и функции магических текстов: формулы проклятий в народной культуре*), T.A. Agapkina (*Топика восточнославянских заговоров (истоки и параллели)*), S.N. Azbelev, A.A. Plotnikova (*Этнолингвистика и лингвогеография (на материале южнославянских языковых традиций)*), O.O. Belova (*Восприятие «чужого языка» в народной культуре славян (этнолингвистический аспект)*) (din Rusia, țară care, în acest domeniu, a avut o prezență semnificativă – 21 de reprezentanți), Jerzy Bartmiński (care, alături de S.M. Tolstaia, constituie purtătorul de drapel al celui de-al doilea pol major al cercetării etnolingvistice la nivel academic, centrul universitar de la Lublin fiind de mult cunoscut prin contribuțiile membrilor cercului său), Krzysztof Wrocławski (Polonia), Ljubinko Radenković (Serbia și Muntenegru) ș.a.

Pe lângă teme tradiționale ce abordau subiecte din mitologie slavă clasică sau modernă (demonologie), religie populară, epos slav, obiceiuri calendaristice, terminologie populară, cercetările au mai abordat teme din domeniul imagologiei, al imaginii lingvistice a lumii, probleme actuale ale cercetării folclorice. Folcloriștii s-au mai putut întâlni și în cadrul celor două ședințe ale comisiilor de specialitate din domeniu, de folclor și etnolingvistică, unde s-au pus bazele viitoarelor colaborări prin participări la sesiuni de comunicări, publicare de materiale, dar și cercetări de teren comune.

În privința lucrărilor de literatură, am constatat organizarea secțiilor după criteriul cronologic și tematic. În afara secției consacrate literaturilor slave în perioada veche, cele mai multe comunicări s-au axat pe specificul curentelor literare în țările slave, perioada avangardistă: expresionismul, suprarealismul, futurismul (vezi, de exemplu, Ludmila Budagova, *Сюрреализм в славянских литературах. Специфика и судьба*), poetica modernismului, modelele evoluției literaturilor slave, fantasticul în literaturile slave. O atenție deosebită a fost acordată postmodernismului slav în context comparat (vezi Nadejda Starikova, *Славянские литературы в парадоксах постмодернизма*). Cum era de așteptat, opiniile și punctele de vedere în legătură cu fenomenul postmodernist au fost extrem de variate. De o numeroasă participare s-a bucurat și blocul tematic „Literaturile slave după 1989 (Fenomene noi, tendințe și perspective)”, moderat de prof. dr. Halina Janaszek- Ivaničkova, în cadrul căruia au fost prezentate referate sintetice care au permis o orientare generală asupra diferitelor zone slave, Merită să semnalăm și secția de cultură și de literatură comparată. Printre problemele abordate, menționăm: dialogul Est-Vest în literaturile slave, migrația și emigrația, exilul, literaturile minorităților în țările slave, conceptul identitar în literaturile slave, contribuția slavilor la dezvoltarea științei literare contemporane (formalismul rus, Bahtin și discipolii săi, structuralismul, semiotica, școala slavă în domeniul versificației), contribuția slavilor la literatura universală, interferențe culturale: balcanica, slavica, europeica etc. În total, în cadrul secțiilor de literatură și cultură au fost prezentate peste 150 de comunicări.

Al IV-lea Congres Internațional al Slaviștilor a constituit nu numai un eveniment remarcabil în lumea științifică din domeniul respectiv, dar și o provocare pentru organizatori, care s-au achitat în mod exemplar de această sarcină, oferind condiții optime de cazare și, în primul rând, de manifestare.

Antoaneta Olteanu

Sesiunea științifică internațională Slavistica românească. Tradiții și perspective

În perioada 3-5 octombrie 2008, sub egida Asociației Slaviștilor din România, s-a desfășurat la București sesiunea științifică internațională *Slavistica românească. Tradiții și perspective*. La organizarea sesiunii au contribuit Uniunea Slovacilor și Cehilor din România, Uniunea Polonezilor, Uniunea Ucrainenilor și Ministerul Culturii și Cultelor. Au fost invitate și au participat cadre didactice din învățământul preuniversitar și universitar din diferite centre din țară (Cluj, Timișoara, Craiova, Suceava, Sighetu Marmației, Iași, București) și cercetători științifici (Institutul „A.D. Xenopol” din Iași, Institutul „N. Iorga” din București, Institutul de Lingvistică și Institutul „G. Călinescu”, Institutul Totalitarismului, Biblioteca Centrală Universitară), specialiști în domeniul slavisticii din țările slave (Bulgaria, Cehia, Croația, Serbia, Slovacia, Ucraina), precum și din Ungaria.

În cadrul sesiunii plene au fost omagiați profesorii I.C. Chițimia și P. Olteanu, în legătură cu împlinirea a 100 de ani de la naștere, și profesoara Magdalena Laszlo-Kuțiuik, în legătură cu aniversarea vârstei de 80 de ani. Au fost subliniate meritele și contribuțiile celor trei slaviști de renume la dezvoltarea și promovarea slavisticii românești și a relațiilor româno-slave.

După sesiunea plenară, lucrările s-au desfășurat în patru secțiuni: literatură, mentalități, lingvistică și relații româno-slave. Pe parcursul celor două zile (3 și 4 octombrie) au fost prezentate peste 50 de comunicări, reprezentând o arie largă de probleme și idei care au suscitât discuții la sfârșitul fiecărei runde, menite să lămurească puncte de vedere concrete sau să extindă sfera investigațiilor.

În cadrul secției de literatură, de un interes deosebit s-au bucurat lucrările despre postmodernism în țările slave. Secția de mentalități a pus accent pe imaginea slavilor văzuți din interior și din afară. La secția de lingvistică au fost discutate probleme diverse, începând cu manuscrisele slavo-române, perioada medievală și importanța ei în cultura românească, până la chestiuni referitoare la structura limbii (aspectul verbal, categoria temporalității, împrumuturi slave în română și românești în limbile slave, influența anglicismelor în limbile slave etc.). Istoricii au venit la rândul lor cu o serie de informații privitoare la etnogeneza slavilor, a relațiilor dintre slavi și vecinii lor sau a unor momente semnificative din istoria mai recentă.

Majoritatea comunicărilor susținute au pus în valoare noi metode de cercetare, s-au bazat în mare măsură pe materiale și surse noi, tinzând spre valorificarea potențialului de cercetare atât al specialiștilor din generația mai vârstnică, precum și al celor din generația mai tânără. Se poate vorbi nu doar despre un dialog intercultural, ci și despre un dialog între generații și diferite școli și stiluri de cercetare.

Considerăm că sesiunea a fost un eveniment științific reușit. O mărturie în acest sens o constituie și cele două volume de față ale revistei „Romanoslavica”.

Cu prilejul organizării și desfășurării acestei sesiuni științifice au fost publicate și lansate trei volume: I.C. Chițimia, *Scrieri alese*, EUB, 2008 (îngrijitorul ediției, prof.dr. M. Mitu), Pandelescu Olteanu, *Studii de filologie slavă*, EUB, 2008 (îngrijitoarea ediției, conf.dr. Dagmar Maria Anoca), *Ivan Franko. 150 de la naștere. Simpozion omagial* (îngrijitorul ediției, prof.dr. I. Rebușapcă).

Volumele de mai sus, laolaltă cu cele două volume ale revistei „Romanoslavica”, reprezintă valoroase instrumente de lucru pentru studenți, profesori, cercetători, precum și pentru

cei interesați de evoluția slavisticii în România, dovedind încă o dată rolul și rostul organizării unor manifestări de acest gen.

Mulțumim și pe această cale deputaților Miroslav Merka (președintele Uniunii Slovacilor și Cehilor din România), Ghervazen Longher (președintele Uniunii Polonezilor din România), Ștefan Buciuța (președintele Uniunii Ucrainenilor din România) și doamnei consilier Jaroslava Colotelo (Ministerul Culturii și Cultelor) pentru sprijinul acordat, precum și colegilor de la Asociația Slaviștilor și Catedra de Limbi și Literaturi Slave, implicați în organizarea acestui important eveniment.

Constantin Geambașu

Al IV-lea Congres Internațional de Polonistică, 9-12 octombrie 2008, Cracovia

În perioada 9-12 octombrie 2008 a avut loc la Cracovia al IV-lea Congres Internațional al Poloniștilor, desfășurat sub patronajul de onoare al președintelui Senatului Republicii Polone, Bogdan Borusewicz.

Desfășurat sub genericul *Polonistica fără frontiere*, Congresul a urmărit în primul rând strângerea și consolidarea rândurilor specialiștilor din țară și din străinătate prin stabilirea principalelor direcții de colaborare viitoare. Varietatea tematică și metodologică propusă de organizatori (Facultatea de Filologie Polonă a Universității Jagiellone și Asociația Internațională a Studiilor de Polonistică) a stimulat în mod cert participarea unui număr mare de exegeți atât din centrele universitare poloneze (Cracovia, Varșovia, Poznań, Gdańsk, Toruń, Katowice, Łódź), cât și din universități străine, în cadrul cărora polonistica se remarcă prin studii de îndelungată tradiție (Italia, Suedia, Anglia, Germania, Franța, SUA, Japonia, alte țări din Europa Centrală și de Sud-Est).

Deschiderea lucrărilor a avut loc în Aula Universității Jagiellone, în prezența Rectorului și a altor personalități importante din lumea academică și culturală poloneză. În afara comunicărilor cu caracter de sinteză, ținute în sesiunile plenare, participanții au fost repartizați pe diferite secții, în funcție de tematică.

Printre direcțiile tematice al Congresului subliniem: promovarea limbii polone în Europa și în lume, delimitarea specificului disciplinei (limbă, literatură, istorie, cultură), specificul limbii polone în contextul celorlalte limbi, granițele polonocentrismului, granițele literaturocentrismului (sarcinile filologiei polone în cadrul culturii literare tradiționale și al culturii contemporane), granițele limbii – granițele lumii (specificul imaginii lumii în structurile limbii polone), contacte transfrontaliere în domeniul polonisticii (spațiul de colaborare dintre polonistica din străinătate și cea din țară, delimitarea trăsăturilor specifice), polonistica fără frontiere (traducerile, pregătirea și editarea de manuale, inițiative și contacte culturale), *Ubi leones* (zone încă necercetate, neidentificate, omise, marginalizate sau ocolite).

Romanoslavica XLIV

Din partea română au participat subsemnatul (*Jerzy Stempowski și Emil Cioran: atitudinea față de Europa de Est*) și lect.dr. Cristina Godun (*Spațiul în proza de călătorie a lui Andrzej Stasiuk. Brand, metaforă sau obsesie specifică?*).

Dincolo de dezbaterile în sine, de o înaltă ținută științifică, atrag atenția preocupările constante și grija polonezilor în ceea ce privește cultivarea și promovarea limbii polone în țară și în străinătate.

Constantin Geambașu

Despre autori

Andrei, Maria – prof.dr., șef al Catedrei de slavistică a Universității de Vest din Timișoara, specialist în literatură rusă

Antofciuc, Volodîmîr, prof.dr. la Universitatea națională „Juri Fed’kovici” din Cernăuți, specialist în literatură ucraineană

Ciobanu, Veniamin – cercet. gr. I la Institutul de Istorie „A.D. Xenopol”, Iași, specialist în istorie veche și modernă

Constantin, Ion – doctor în istorie, cercetător științific la Institutul național pentru studiul totalitarismului, București, specialist în relații româno-polone, româno-ruse

Cotorcea, Livia – prof.dr. la Catedra de slavistică a Universității „Al.I. Cuza” din Iași, specialist în filologie rusă

Cristian, Adriana – lect.dr. la Catedra de slavistică a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, specialist în istoria literaturii

Dan, Mariana – conf.dr. la Catedra de filologie română a Facultății de Filozofie, Universitatea Belgrad

Danilov, Ilie – conf.dr. la Catedra de slavistică a Universității „Al.I. Cuza” din Iași, specialist în filologie rusă

Dateu, Iordan – cercet.șt. gr.I la Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”, București, etnolog

Dinu, Camelia – asist.drd. la Catedra de filologie rusă a Facultății de Limbi și Literaturi Străine de la Universitatea din București, specialist în literatură rusă (avangarda).

Dorobanțu, Marinela – lect.dr. la Universitatea Tehnică de Construcții București, specialist în limba română contemporană și limba rusă, curs practic.

Geambașu, Constantin – prof.dr. la Catedra de limbi și literaturi slave a Facultății de Limbi și Literaturi Străine a Universității din București, specialist în literatură polonă contemporană, cultură polonă, literaturi slave comparate.

Godun, Cristina – lect.dr. la Catedra de limbi și literaturi slave a Facultății de Limbi și Literaturi Străine de la Universitatea din București, specialist în literatură polonă

Godun, Jaroslaw – doctor în teologie, director al Institutului Polonez din București

Hapenciuc, Aura – prof.drd. din Suceava, specializare literatură comparată

Hlihor, Ecaterina – lect.dr., Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, specialist în limbă și literatură română, literatură rusă

Ivan, Cristina – masterand, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, Universitatea din București, Studii Culturale slave

Lambru, Ruxandra – lect. dr. la Catedra de limbi și literaturi slave a Facultății de Limbi și Literaturi Străine a Universității din București, specialist în slava veche și gramatica comparată a limbilor slave.

Mitric, Olimpia – conf. dr. la Facultatea de Istorie a Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava, specialist în bibliologie, istoria culturii și slavonei românești.

Mitu, Mihai – prof. asociat dr. la Catedra de limbi și literaturi slave a Facultății de Limbi și Literaturi Străine a Universității din București, specialist în filologie slavă, slavă veche și slavonă românească, relații culturale româno-slave.

Moisei, Antonie – conf.dr. la Universitatea din Cernăuți, Catedra de etnologie, istorie antică și medievală, specialist în etnologie.

Nedelcu, Octavia – conf.dr. la Catedra de limbi și literaturi slave a Facultății de Limbi și Literaturi Străine de la Universitatea din București, specialist în literatură și cultură sîrbă

Olteanu, Antoaneta – prof.dr. la Catedra de filologie rusă a Facultății de Limbi și Literaturi Străine de la Universitatea din București, specialist în literatură rusă (perioada veche și modernă, literatura secolelor al XX-lea – al XXI-lea), istoria mentalităților, etnologie.

Olujić, Ivana – asist.drd. la Catedra de filologie română a Universității din Zagreb, specialist în literatură comparată

Paliga, Sorin – lect.dr. la Catedra de limbi și literaturi slave a Facultății de Limbi și Literaturi Străine de la Universitatea din București, specialist în lingvistică slavă, tracologie, relații lingvistice româno-slave

Pleter, Tiberiu – prof.dr. asociat la Catedra de limbi și literaturi slave a Facultății de Limbi și Literaturi Străine a Universității din București, specialist în filologie slavă, relații lingvistice și literare româno-cehe.

Prodan, Viorica – doctor în filologie, documentarist.

Puiu, Cătălina – lect.dr. la Catedra de limbi și literaturi slave a Facultății de Limbi și Literaturi Străine de la Universitatea din București, specialist în literatură bulgară contemporană

Rebușapcă, Ion – prof. asociat dr., Catedra de limbi și literaturi slave a Facultății de Limbi și Literaturi Străine a Universității din București, specialist în filologie ucraineană, etnologie

Rendiuk, Teofil – doctor în istorie, ministru consilier la Ambasada Ucrainei din București

Rezachievi, Constantin – cercet.șt. gr.I, Institutul de istorie „Nicolae Iorga”, București, specialist în istorie, perioada veche și modernă

Stankov, Ivan – conf.dr. la catedra de filologie bulgară, Universitatea din Veliko-Târnovo, lector de limba și literatura bulgară la Universitatea din București, specialist în literatură română și bulgară contemporană, literatură comparată

Șoptereanu, Virgil – prof. asociat dr. la Catedra de filologie rusă a Facultății de Limbi și Literaturi Străine de la Universitatea din București, specialist în literatură rusă (secolele al XX-lea – al XXI-lea)

Tinca, Olivia – masterand, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, Universitatea din București, „Studii de cultură rusă și comunicare în afaceri”

Vlășcianu, Irina – masterand, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, Universitatea din București, „Studii de cultură rusă și comunicare în afaceri”

Zawadzki, Andrzej – lect.dr. la Catedra de Antropologie culturală, Universitatea Jagellonă din Cracovia, specialist în literatură polonă contemporană.

CUPRINS

LITERATURĂ

Iordan Datcu, <i>Ion C. Chițimia – omul și opera sa</i>	5
Olimpia Mitric, <i>100 de ani de la nașterea profesorului Ion C. Chițimia</i>	17
Mihai Mitu, <i>Profesorul Ion Chițimia – cum l-am cunoscut, cum îl știu, cum mi-l voi aminti totdeauna</i>	21
Viorica Prodan, <i>Actualitatea operei științifice și a personalității prof.dr.doc. I.C. Chițimia. Studiu statistico-evaluativ realizat pe internet</i>	27
Maria Andrei, <i>К типологии ранних романтических поэм Пушкина и Мицкевича</i>	33
Volodîmîr Antoficiuk, <i>Новий завîт і українська література: теоретичні аспекти</i>	45
Adriana Cristian, <i>Tolstoi – omul și opera – în viziunea lui Turgheniev</i>	55
Mariana Dan, <i>Biografie și creație în clocotism</i>	63
Marinela Doina Dorobanțu, <i>„Fidelitatea” și „infidelitățile” unor rusiști. Receptarea Annei Ahmatova</i>	77
Constantin Geambașu, <i>„Pan Cogito” de Zbigniew Herbert sau fuga de utopie</i>	89
Cristina Godun, <i>„Bakakai” sau Gombrowicz la superlativ</i>	97
Aura Hapenciuc, <i>Symbolismul rus și symbolismul european. Confluențe și diferențe</i>	105
Ecaterina Hlihor, <i>„Rusoaica” lui Gib Mihăescu – între ficțiune și realitate</i>	115
Cristina-Liana Ivan, <i>Tadeusz Borowski și Alsous Huxley despre universul concentraționar</i>	125
Octavia Nedelcu, <i>Dubravka Ugrešić: între feminism și postmodernism</i>	133
Antoaneta Olteanu, <i>Andreï Makine între Rusia și Franța</i>	143
Ivana Olujić, <i>Renesansna drama „Robinja” kao izvor za modernistički roman „Giga Barićeva”</i>	149
Cătălina Puiu, <i>Rafinamentul psihologicului în proza scriitorului bulgar Konstantin Konstantinov</i>	159
Ivan Stankov, <i>Ефтаназия на здравата. Йон Пилат и Димчо Дебелянов</i>	167
Virgil Șoptoreanu, <i>Neutralitatea procedurii literar...</i>	173

MENTALITĂȚI

Veniamin Ciobanu, <i>Polonezii și problema poloneză în viziunea unor diplomați străini acreditați la Istanbul (1791-1797)</i>	183
Ion Constantin, <i>Anul 1939 – moment crucial în istoria legăturilor de prietenie româno-polone</i>	197
Alexandra Danilov, <i>Baia – oglindă a sufletului rus</i>	211
Jarosław Godun, <i>Autocefalia Bisericii Ortodoxe poloneze. Premisele și recunoașterea ei</i>	221
Ruxandra Lambru, <i>Goranii din Kosovo între ocultare și instrumentalizare</i>	235
Antoni Moisei, <i>Культура и быт румын Бессарабии и Буковины в работах русских и украинских исследователей XIX – начала XX века</i>	243
Tiberiu Pleter, <i>Aspecte ale moștenirii culturale chirilo-metodiene în țările cehe (ultima treime a secolului al IX-lea – secolul al XIV-lea)</i>	249
Ion Rebușapcă, <i>Realii istorice, tradiții, simbol, ritual</i>	259
Teofil Rendiuk, <i>Primele contacte ale hatmanului Ucrainei, I. Mazepa, cu Moldova și Țara Românească și evoluția lor până în anul 1708</i>	273
Constantin Rezachievi, <i>Imaginea vechilor slavi din secolul al VI-lea în lumina izvoarelor bizantine. O lume altfel decât s-a crezut</i>	289
Olivia Tinca, <i>Minoritatea rusă din Țările baltice</i>	303
Irina Vlășcianu, <i>Rusia lui Voltaire</i>	311
Andrzej Zawadzki, <i>Antropolog w podróży służbowej: Malinowski, Eliade</i>	319

SESIUNEA OMAGIALĂ „PETRU CARAMAN – 100 DE ANI DE LA NAȘTERE”, București, 12 decembrie 2008

Antoaneta Olteanu, <i>Petru Caraman – între etnologie și slavistică (14 decembrie 1898 – 10 ianuarie 1981)</i>	329
--	-----

RECENZII

Livia Cotorcea, <i>Petru Caraman – un model încă viu. Ion H. Ciubotaru, Petru Caraman. Destinul cărturarului, Ed. Universității „Al.I. Cuza”, Iași, 2008, 658 p.</i>	337
Antoaneta Olteanu, <i>Ion H. Ciubotaru, Petru Caraman. Destinul cărturarului, Ed. Universității „Al.I. Cuza”, Iași, 2008, 658 p.</i>	342
Camelia Dinu, <i>Marinela Doina Dorobanțu, Anna Ahmatova – destinul poetic, Ed. Cernaprint, București, 2008, 264 p.</i>	343
Octavia Nedelcu, <i>Miloš Crnjanski – un regal editorial</i>	345
Antoaneta Olteanu, <i>Antoni Moisei, Магія і мантіка у народному календарі</i>	

Romanoslavica XLIV

<i>sхіднороманського населення Буковини, „Druk Art”, Cernăuți, 2008, 320 p. + ilustrații</i>	348
Sorin Paliga, <i>František Emmert, Rok 1868 v Československu, Praga, ed. Vyšehrad, 2008</i>	350
Ecaterina Hlihor, <i>Antoaneta Olteanu, Zile și demoni. Calendar și mitologie populară bulgară, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2008, 246 p.</i>	352
Ecaterina Hlihor, <i>Antoaneta Olteanu, Zile și demoni. Calendar și mitologie populară rusă, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2008, 296 p.</i>	354
Andrzej Zawadzki, <i>Książki nagrodzone w Polsce w 2008 r. Olga Tokarczuk, „Bieguni”. Prestiżową nagrodę literacką Nike otrzymała w roku 2008 powieść „Bieguni”</i>	355
Andrzej Zawadzki, <i>Małgorzata Szejnert, Czarny ogród, Kraków, Wyd. Znak, 2008</i> ..	357

PERSONALIA

Virgil Șoptoreanu, <i>Gheorghe Barbă, Mircea Croitoru la 80 de ani</i>	361
Cristina Godun, <i>Profesorul Ion Petrică la 75 de ani</i>	370
Constantin Geambașu, <i>Istoricul Veniamin Ciobanu la 70 de ani</i>	373

IN MEMORIAM

Mihai Mitu, <i>Dan Horia Mazilu (1943-2008)</i>	387
---	-----

CRONICI

Antoaneta Olteanu, <i>Al XIV-lea Congres Internațional al slavistilor, Ohrid, Macedonia, 10-16 septembrie 2008</i>	391
Constantin Geambașu, <i>Sesiunea științifică internațională „Slavistica românească. Tradiții și perspective”</i>	393
Constantin Geambașu, <i>Al IV-lea Congres Internațional de polonistică, 9-12 octombrie 2008, Cracovia</i>	394

Despre autori	397
----------------------------	-----

